

Monitor pilot gemeentebrede dagarrangementen

IRMA HEEMSKERK

YOLANDE EMMELOT

MERLIJN KARSEN

Monitor pilot gemeentebrede
dagarrangementen
Eindrapportage

IRMA HEEMSKERK

YOLANDE EMMELOT

MERLIJN KARSEN

CIP-gegevens KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Heemskerk, I.M.C.C., Emmelot, Y.W., Karssen, A.M.

Monitor pilot gemeentebrede dagarrangementen. Eindrapportage.

Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

(Rapport 940, projectnummer 40579)

ISBN 978-94-6321-001-0

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Uitgave en verspreiding:

Kohnstamm Instituut

Plantage Muidergracht 24, Postbus 94208, 1090 GE Amsterdam

Tel.: 020-525 1226

www.kohnstammstituut.uva.nl

Dataverwerking: Elion.nl

© Copyright Kohnstamm Instituut, 2015

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	1
1 Inleiding	5
1.1 Achtergrond van het onderzoek	5
1.2 Onderzoeksvragen	7
1.3 Leeswijzer	8
2 Aanpak van het onderzoek	11
2.1 Werkwijze	11
2.2 Webenquête	12
2.3 Respondenten en respons	14
2.4 Analyse	16
2.5 Beperkingen van het onderzoek	16
3 Praktische organisatie van de dagarrangementen	19
3.1 Aanbod binnen de dagarrangementen	19
3.2 Organisatie van vervoer en verantwoordelijkheid	22
3.3 Organisatie personele aspecten	23
4 Samenwerking en afstemming binnen de dagarrangementen	25
4.1 Samenwerking en afstemming school en BSO	25
4.2 Samenwerking en afstemming school en NSA-organisaties	27
4.3 Samenwerking BSO en andere organisaties en deelname	28
5 Kosten en gebruik van dagarrangementen	29
5.1 Kosten BSO, wachtlijsten en voorrangsregelingen	29
5.2 Gebruiksgegevens opvang volgens schoolleiders	30
5.3 Gebruiksgegevens opvang volgens ouders	30
5.4 Redenen van ouders voor gebruik van opvang	31
6 Effect op de arbeidsparticipatie	33
6.1 Arbeidsparticipatie ouders	33
6.2 Combinatie zorg en werk	34

7	Tevredenheid over de dagarrangementen	37
7.1	Oordeel van ouders	37
7.2	Oordeel van schoolleiders	39
7.3	Oordeel van onderwijspersoneel	41
7.4	Oordeel van managers kinderopvang	44
7.5	Oordeel van medewerkers kinderopvang	46
7.6	Oordelen overall	50
8	Samenvatting en conclusies	51
8.1	Sluitende dagarrangementen?	52
8.2	Gebruik van de dagarrangementen; combineren van arbeid en zorg	56
8.3	Tevredenheid over de dagarrangementen	58
	Literatuur	63
	Bijlage: Tabellen	65
	Tabellen hoofdstuk 3	65
	Tabellen hoofdstuk 4	73
	Tabellen hoofdstuk 5	79
	Tabellen hoofdstuk 6	83
	Tabellen hoofdstuk 7	85
	Recent uitgegeven rapporten Kohnstamm Instituut	93

Managementsamenvatting

De ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, hebben een pilot uitgevoerd, gericht op de ontwikkeling van sluitende dagarrangementen, dat wil zeggen op verbetering van de tijdsknelpunten binnen de combinatie van werk en privé situatie van werkende ouders met schoolgaande kinderen. De ministeries streven daarbij voor de invulling van de dagarrangementen ook naar combinatiefuncties van personeel van de opvangorganisaties en onderwijspersoneel. Daarnaast is afstemming tussen de betrokken partners, niet alleen organisatorisch en praktisch, maar ook pedagogisch, van belang, mede om zo bij te dragen aan de ontwikkeling van kinderen.

De pilot, met een looptijd van 2012-2015, gemeentebreed uitgevoerd in de gemeenten Nijmegen, Wijchen en Zaanstad, is begeleid door het Landelijk Steunpunt Brede scholen. De begeleiding was gericht op het delen van kennis en ervaringen van de scholen, kinderopvangcentra, gemeenten, ouders en werkgevers. Het Kohnstamm Instituut voerde flankerend onderzoek uit met het oog op mogelijke opschaling van sluitende dagarrangementen binnen Nederland. Het onderzoek richtte zich op de volgende vragen:

- (1) hoe ziet de organisatie en de samenwerking binnen de dagarrangementen er uit,
- (2) in hoeverre wordt gebruik gemaakt van de dagarrangementen en wat is het effect ervan op het combineren van arbeid en zorg, en
- (3) hoe tevreden zijn betrokkenen over de dagarrangementen en wat zijn naar hun oordeel de effecten op kinderen?

Op drie meetmomenten is hiertoe vragenlijstonderzoek gedaan onder betrokkenen.

Organisatie en samenwerking

Hoewel we vanwege een suboptimale respons voorzichtig moeten zijn met conclusies, ontstaat overall het beeld dat de organisatie van dagarrangementen en de samenwerking tussen betrokken partijen zich positief ontwikkelden gedurende de pilot. We zien dat verantwoordelijkheden duidelijker geworden zijn en dat de samenwerking en praktische en pedagogische afstemming verbeterd zijn.

Beschrijven we de stand van zaken tijdens de meting in 2015 betreffende de organisatie van de dagarrangementen, dan blijkt dat de meeste scholen uit de pilot een dagarrangement bieden bestaande uit vijf dagen onderwijs, met buitenschoolse opvang en/of naschoolse activiteiten, waarbij de verdeling niet op alle dagen hetzelfde is. In de meeste gevallen gaat het om voorschoolse, tussenschoolse en naschoolse opvang of activiteiten, zonder continurooster. Dagarrangementen zonder voorschoolse opvang komen ook voor. Een continurooster wordt slechts op enkele scholen gerealiseerd. Het type activiteiten in het aanbod is breed. Cursussen op het gebied van kunst, cultuur, muziek en andere creatieve activiteiten en die voor sport en spel worden op (bijna) alle scholen aangeboden. Het aanbod van ICT en communicatie/taalontwikkeling neemt toe.

Het is voor een sluitend dagarrangement wenselijk als opvang en onderwijs op één locatie plaatsvinden. Dat gebeurt bij ongeveer de helft van de scholen. Indien vervoer nodig is doordat verschillende locaties betrokken zijn, dan is dat in vrijwel alle gevallen geregeld. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt meestal bij de instelling voor BSO. Combinatiefuncties komen op de meeste scholen niet (meer) voor in 2015.

We zien dat de meeste scholen in 2015 met één BSO zaken doen. Dat maakt de samenwerking tussen scholen en instellingen voor opvang en activiteiten makkelijker dan wanneer meerdere organisaties betrokken zijn. Zo'n eenmaal per kwartaal vinden bij de meeste scholen gezamenlijke activiteiten met de BSO plaats. Verder zien we dat BSO's vaak samenwerken met andere organisaties in het kader van de dagarrangementen, bijvoorbeeld voor sport of muziek.

Zowel tussen scholen en BSO's, als tussen scholen en organisaties voor naschoolse activiteiten blijkt de praktische en pedagogische afstemming, te zijn toegenomen. Praktische afstemming is in 2015 in het algemeen goed geregeld; pedagogische afstemming is nog in wat mindere mate gerealiseerd. Organisatorische en inhoudelijke overdracht met organisaties die buitenschoolse activiteiten bieden, lijken in 2015 vaker plaats te vinden dan eerder.

Gebruik van opvang en de combinatie van zorg en werk

Ongeveer de helft van de responderende ouders maken in de meting van 2015 gebruik van opvang voor hun kinderen. Dit gebeurt vooral op maandagen, dinsdagen en donderdagen, en het gaat dan meestal om het aanbod van naschoolse activiteiten op het gebied van kunst, cultuur, muziek en andere creatieve activiteiten. In wat mindere mate wordt gebruik gemaakt van naschoolse en tussenschoolse opvang. Gezien de lage respons van ouders, kunnen we niet goed vaststellen of er sprake is van verandering in het gebruik van opvang. Wel valt op dat de prijs van de opvang voor ouders vrijwel geen reden is om al dan niet gebruik te maken van de opvang. Ouders geven verschillende redenen aan voor het gebruik van opvang en/of naschoolse activiteiten binnen het dagarrangement: vanwege werk en vanwege de reden 'omdat mijn kind veel extra's leert'. Ouders die geen gebruik maken van opvang geven als redenen aan dat ze het niet nodig vinden, of dat ze zelf andere opvang hebben geregeld.

Gemiddeld vinden de ouders dat het goed en in 2015 beter lukt om zorg en werk goed te combineren, maar dat kan volgens ouders niet aan het dagarrangement worden toegeschreven.

Tevredenheid van betrokkenen

Aan ouders, schoolleiders, leerkrachten, managers BSO en pedagogisch medewerkers is gevraagd naar hun tevredenheid over diverse aspecten van dagarrangementen.

We zien dat men overall gemiddeld (redelijk) tevreden is en dat is stabiel over de meetjaren. De ouders lijken het meest tevreden, maar het oordeel van de andere respondentgroepen wijkt hier weinig vanaf.

Een belangrijke uitkomst is dat men overwegend een positief beeld heeft van de bijdrage van dagarrangementen aan de ontwikkeling van kinderen.

Daarnaast menen ouders dat het welzijn van hun kinderen bij alle vormen van opvang binnen de dagarrangementen gewaarborgd is.

Met betrekking tot organisatie-aspecten van dagarrangementen, zoals de verdeling van verantwoordelijkheden en de afstemming tussen de verschillende organisaties, zien we bij alle respondentgroepen een redelijke mate van tevredenheid. Aan leerkrachten en pedagogisch medewerkers is voorts specifiek gevraagd naar hun tevredenheid over dagarrangementen met betrekking tot aspecten voor henzelf en het werk. Het gaat dan om zaken als werkdruk, werkplezier, indelen van het werk, werktijden enz. Leerkrachten en pedagogisch medewerkers zijn overwegend neutraal tot redelijk tevreden over deze aspecten. We zien ook verschillen. Leerkrachten zijn minder tevreden over de werkdruk, pedagogisch medewerkers zijn meer dan tevreden aangaande het werkplezier.

Beperkingen van het onderzoek

Ten slotte merken we op dat het onderzoek een aantal beperkingen kent. Ten eerste neemt slechts een beperkt aantal scholen en BSO's deel aan de Pilot gemeentebrede dagarrangementen: 42 scholen en 35 BSO's, ongelijk verdeeld over de drie gemeenten, Nijmegen, Zaanstad en Wijchen. Voorts bleef de respons bij de verschillende metingen suboptimaal, waardoor we niet zonder meer uit kunnen gaan van representativiteit. De resultaten van het onderzoek dienen dan ook met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond van het onderzoek

De klassieke rol- en taakverdeling in gezinnen heeft plaatsgemaakt voor een grotere arbeidsdeelname van zowel mannen als vrouwen. Daarnaast is er steeds meer overlap tussen werktijd en privé tijd. Echter, werktijden, schooltijden, tijden waarop mensen een beroep kunnen doen op faciliteiten en hulp in de maatschappelijke omgeving lijken niet goed op elkaar afgestemd, hetgeen leidt tot tijdsdruk en gejaagdheid en mogelijk tot onderbenutting van het arbeidspotentieel. Dat vraagt om een andere organisatie van ‘de tijden van de samenleving’, zo wordt gesteld in het gelijknamige advies van de Sociaal-Economische Raad (SER) (Tijden van de samenleving, 2011), waarin aanbevelingen voor onderwijs en kinderopvang, gezondheidszorg, gemeenten en aan het bedrijfsleven zijn geformuleerd voor het oplossen van tijds knelpunten die werkenden ondervinden.

Ook volgens Doornenbal (2009) en Van der Grinten & Duin (2009) is voor de combinatie van arbeid en zorg de traditionele indeling van de schooldag niet meer passend en leveren de traditionele schooltijden knelpunten op voor werkende (en studerende) ouders, kinderen, werkgevers, scholen en kinderopvang. Knelpunten voor *ouders* zijn: een gedwongen keuze voor parttime werken, een baan met langere reistijd is niet goed mogelijk, er zijn geen garanties voor een kindplaats op de BSO, voorschoolse opvang is niet altijd beschikbaar, problemen met opvang tijdens de schoolvakanties, concentratie van vrijetijdsactiviteiten voor de kinderen op de woensdagmiddag en na schooltijd, vrijwel geen afstemming tussen BSO en sport- en muziekactiviteiten. Knelpunten voor *kinderen* zijn: veel wisseling in

begeleiding, steeds verschillende gezichten, wisselingen in pedagogisch klimaat, verschillende schooltijden en locaties.

Knelpunten voor *scholen en kinderopvanginstellingen* zijn: voor BSO het kleine aantal werkuren, de beperkte doorgroeimogelijkheden en de geringe ontwikkeling van combinatiefuncties en daardoor het probleem om BSO-medewerkers te vinden en te behouden en om een pedagogisch verantwoord programma te bieden in de BSO, gebrek aan overblijfskrachten, tekort aan opvanglocaties, etc. Knelpunten voor *werkgevers* zijn tenslotte onder meer: beperktere inzet van personeel, risico op uitval vanwege stress en dreigende overbelasting en dus productiviteitsverlies.

Onder meer om de arbeidsparticipatie te vergroten, wordt momenteel ingezet op het vergroten van de flexibiliteit van arbeid en het stimuleren van sluitende dagarrangementen van 4- tot 12-jarigen (zie hieronder). Een dagarrangement is volgens Schreuder, Valkestijn & Mewissen (2008) een samenhangend en op elkaar aansluitend aanbod (tussen 7.30 uur en 18.30 uur) dat de basisschool, buitenschoolse opvang en andere welzijns- of vrijetijdsorganisaties samen verzorgen voor alle kinderen van een school (of wijk). Een volledig dagarrangement kan daarom uit verschillende onderdelen bestaan. Voor leerlingen in de schoolgaande leeftijd gaat het dus om opvang voordat de school begint, onderwijs, tussen de middag overblijven/lunch, naschoolse opvang/activiteiten. Met een aaneensluitend arrangement van onderwijs, opvang en ontspanning wordt beoogd de combinatie van arbeid en zorg voor ouders te vereenvoudigen, de opbrengsten van de scholen te verhogen én een positieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van kinderen. Ook volgens Doornenbal (2009) zijn er meer redenen om andere tijden in het onderwijs mogelijk te willen maken, dan alleen meer opvang bieden. Volgens Schreuder, Valkestijn & Mewissen (2008) is de doelstelling opvang, rust voor ouders en kinderen en een toegankelijk vrijetijdsaanbod.

Het bijeenbrengen van voorzieningen in één gebouw of op relatief korte afstand van elkaar is wenselijk volgens Studulski et al (2005), ook uit het oogpunt van veiligheid. Ook zou een kwalitatief goed, gevarieerd en samenhangend aanbod van 7 tot 7 in een voorziening de mogelijkheid bieden om bij de inrichting van de opvang en het onderwijs rekening te houden met het dagritme van het kind.

De verschillende verwachtingen en doelstellingen rond 'nieuwe tijden in onderwijs en opvang' hebben geleid tot drie modellen: het 5-gelijkedagenmodel, het bioritmemodel en het 7 tot 7 model (Van der Grinten & Duin, 2009). Recent is daarbij ook het belang van een pedagogisch ontwerp voor de samenwerking tussen (brede) scholen, opvang en vrije tijdsvoorzieningen aangegeven (Doornenbal 2012).

Dagarrangementen, mits goed uitgevoerd, lijken voordelen te hebben voor zowel ouders, als werkgevers (en daarmee de arbeidsparticipatie) en - niet in de laatste plaats - kinderen (ontwikkelingskansen, dagritme, minder wisselingen van locatie). Of ook de knelpunten bij scholen en kinderopvanginstellingen, zoals hierboven geschetst, daarmee weggenomen worden, is nog niet duidelijk.

1.2 Onderzoeksvragen

De ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voerden een pilot uit waarin sluitende dagarrangementen werden gerealiseerd met het oog op verbetering van de tijdsknelpunten binnen de combinatie van werk en privé situatie van werkende ouders met schoolgaande kinderen. De pilot is uitgevoerd in de gemeenten Nijmegen, Wijchen en Zaanstad, waarbij gestreefd werd naar sluitende dagarrangementen in de gehele gemeente. Men probeerde hierbij zoveel mogelijk te werken vanuit één gezamenlijke visie van alle betrokken partners op hoe onderwijs, opvang en activiteiten als cultuur en sport bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen.

De ministeries vinden het belangrijk dat de combinatie van werk en zorg voor ouders vereenvoudigt. Daarom hebben ze het initiatief genomen om - met deze pilots - meer inzicht en overzicht te krijgen betreffende de (on) mogelijkheden die rijk, gemeenten en de betrokken organisaties hebben om de aansluitende dagarrangementen verder te ontwikkelen. Naar verwachting levert dit een belangrijke input voor de volgende fase waarin de combinatie van arbeid en zorg eenvoudiger moet worden en een positieve bijdrage levert aan de ontwikkeling van kinderen.

De pilot in Nijmegen, Wijchen en Zaanstad is gestart in juni 2012, en loopt door tot 1 juni 2015. Scholen en kinderopvang in deze gemeenten zorgen voor een betere onderlinge aansluiting. Het Landelijk Steunpunt Brede Scholen

begeleidt de pilot en zal de kennis en ervaringen van de scholen, kinderopvang, gemeenten, ouders en werkgevers delen. Het aan het Kohnstamm Instituut gevraagde flankerend onderzoek met een looptijd van 1 september 2012 tot 1 oktober 2015, dient antwoord te geven op een drietal onderzoeksvragen:

1. Hoe ziet het sluitend dagarrangement er in de feitelijke situatie uit, en hoe ontwikkelt het arrangement zich gedurende de loop van de pilot?
2. Wat zijn de gevolgen van sluitende dagarrangementen voor het gebruik ervan en de mogelijkheden van het combineren van arbeid en zorg?
3. Wat zijn de gevolgen van sluitende dagarrangementen voor de tevredenheid van ouders en het personeel van de school en de kinderopvang?

Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de dagarrangementen, de tevredenheid van de ouders en het personeel over de dagarrangementen, de effecten op kinderen, en de mogelijkheden van het combineren van arbeid en zorg, met het oog op mogelijke opschaling van sluitende dagarrangementen binnen Nederland.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de aanpak van het onderzoek geschetst, waarbij de werkwijze, de ontwikkelde webenquête en de analyses worden besproken. In dit hoofdstuk wordt ook een responsoverzicht gegeven.

Hoofdstuk 3 bevat de resultaten van het onderzoek aangaande de praktische organisatie van de dagarrangementen. Het gaat hierbij om het aanbod binnen de dagarrangementen, de organisatie van vervoer van kinderen naar verschillende locaties en de organisatie ten aanzien van personele aspecten. In het vierde hoofdstuk wordt ingegaan op de samenwerking en afstemming tussen de verschillende, bij het dagarrangement betrokken partijen. Aan de hand van de resultaten van de hoofdstukken 3 en 4 beantwoorden we onderzoeksvraag 1.

In hoofdstuk 5 worden kosten en gebruik van kinderopvang onder de loep genomen, en in hoofdstuk 6 effecten op arbeidsparticipatie van ouders. Aan de hand van deze hoofdstukken beantwoorden we onderzoeksvraag 2.

In hoofdstuk 7 beschrijven we het oordeel van betrokkenen over het dagarrangement als geheel en over onderdelen ervan. Dit hoofdstuk vormt de

input voor de beantwoording van de derde onderzoeksvraag. In hoofdstuk 8 worden de resultaten samengevat en worden de onderzoeksvragen beantwoord.

In de bijlage zijn de tabellen opgenomen, voor zover deze niet in de lopende tekst staan.

2 Aanpak van het onderzoek

De drie onderzoeksvragen worden beantwoord met behulp van monitoring van de pilot op drie meetmomenten. Met behulp van de monitor worden ontwikkelingen bij de invoering van dagarrangementen door de tijd op gestructureerde wijze gevolgd, waardoor inzicht wordt verkregen in het verloop van processen en eventuele knelpunten of succesfactoren. Ook tevredenheid van de verschillende actoren wordt door de tijd heen gemonitord. Op deze wijze kunnen de gevolgen van eventuele veranderingen in de implementatie van de dagarrangementen op de tevredenheid in kaart worden gebracht. De monitor wordt uitgevoerd door middel van webbased enquêtes.

De onderhavige rapportage omvat de resultaten van de eerste meting, afgenomen in januari-maart 2013, de resultaten van de tweede meting, afgenomen januari-maart 2014, en de resultaten van de eindmeting van mei-juni 2015.

2.1 Werkwijze

In de eerste ronde van de monitor zijn alle respondentgroepen benaderd. Om de vraaglast te beperken zijn in deze ronde alleen ouders met leerlingen in groep 2, 4 en/of 6 uitgenodigd voor deelname. In de tweede meting zijn alleen schoolleiders en BSO-managers uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek. In de derde meting zijn weer alle respondentgroepen uitgenodigd voor deelname. In deze laatste ronde zijn ouders met leerlingen in groepen 4, 6 en/of 8 gevraagd om de vragenlijst in te vullen.

De enquêtes zijn bij alle bij de pilot betrokken scholen en organisaties voor kinderopvang uitgezet. Vooraf zijn de organisaties op de hoogte gesteld van de monitor via het Landelijk Steunpunt Brede Scholen, en gemeentelijke contactpersonen bij de drie betrokken gemeenten. Vervolgens zijn de schoolleiders en locatiemanagers voor kinderopvang persoonlijk benaderd per post, met uitnodigingsbrieven inclusief inlogcodes voor de webenquête. Via deze brieven is in de begin- en eindmeting (2013 en 2015) ook gevraagd de leerkrachten van de betrokken scholen en de pedagogisch medewerkers van de BSO's te benaderen voor deelname door de bijgevoegde, aan hen gerichte uitnodigingsbrieven met inlogcode aan hen te verstrekken.

De ouders/verzorgers van de leerlingen zijn (in 2013 en 2015) via de school benaderd met behulp van vergelijkbare uitnodigingsbrieven met een URL naar de webenquête.

2.2 Webenquête

Voor het onderzoek is voor zover mogelijk aangesloten bij reeds ontwikkeld instrumentarium in het kader van onderzoek naar het 5-gelijke-dagen model, in verband met de vergelijkbaarheid. Daarnaast zijn vragen toegevoegd, meer specifiek gericht op de vraagstelling van het onderhavige onderzoek.

Er zijn vijf verschillende vragenlijsten ontwikkeld, namelijk voor:

- schoolleiders
- managers kinderopvang
- leerkrachten scholen
- personeel kinderopvang (pedagogisch medewerkers)
- ouders van schoolkinderen

De vragenlijsten bevatten relevante variabelen voor de beantwoording van de drie onderzoeksvragen.

Onderzoeksvraag 1 '*Hoe ziet het sluitend dagarrangement er in de feitelijke situatie uit?*' betreft de organisatorische en inhoudelijke invulling van de dagarrangementen en de afstemming tussen betrokken actoren.

Relevante variabelen ten aanzien van de organisatorische invulling bij de verschillende vormen van dagarrangementen zijn: de *tijdsverdeling* en *verantwoordelijkheidsverdeling* over de betrokken samenwerkingspartners (onderwijsrooster, pauzes, effectieve onderwijstijd, verdeling van uren voor onderwijs, opvang en vrije tijdsbesteding), *locaties*, *vervoer*, *overdracht van*

kinderen, personele zaken, praktische samenwerking en om de ontwikkeling daarin over de pilotperiode. Hierbij komen vragen aan de orde over het door de scholen gekozen schooltijdenmodel, en de beschikbaarheid van de dagelijkse kinderopvang betreffende voor- en naschoolse opvang en pauzetijden, maar ook gedurende de schoolvakanties.

Bij de inhoudelijke invulling gaat het om variabelen betreffende de *inhoudelijke samenwerking* van de betrokken samenwerkingspartners, *de gezamenlijke visie, de afstemming van activiteiten, en de inhoudelijke overdracht*, en om de ontwikkeling daarin gedurende de pilotperiode.

Onderzoeksvraag 2 *‘Wat zijn de gevolgen van sluitende dagarrangementen voor het gebruik van de kinderopvang en de mogelijkheden van het combineren van arbeid en zorg?’* heeft betrekking op het (niet-) gebruik van kinderopvang (BSO) en de nieuwe mogelijkheden voor het combineren van werk en zorg en daarmee arbeidsparticipatie door het dagarrangement op school. Variabelen voor het beantwoorden van deze onderzoeksvraag betreft vooral praktische gegevens als kosten, begin- en eindtijden van onderwijs en opvang en de vakantietijden. Deze vallen onder de eerste onderzoeksvraag, maar gebruik van de kinderopvang en inbreng, ervaringen en keuzemotieven (werk gerelateerd, kind gerelateerd, aanbod gerelateerd) van ouders zijn ten aanzien van deze praktische zaken ook relevant. Het combineren van arbeid en zorg moet immers ook praktisch en inhoudelijk te realiseren zijn.

Onderzoeksvraag 3 *‘Wat zijn de gevolgen van sluitende dagarrangementen voor de tevredenheid van ouders en het personeel van de school en de kinderopvang?’* betreft alle bij de dagarrangementen betrokken actoren, maar de relevante variabelen verschillen per respondentgroep.

Bij ouders (en hun kinderen) zijn de variabelen:

- Tevredenheid over effecten op kinderen (welbevinden)
- Tevredenheid over mogelijkheden voor eigen daginvulling (werk, studie, vrije tijd, gezinstijd), het tijdsaspect en vermindering van stress
- Tevredenheid over kosten
- Tevredenheid over mogelijkheden voor kinderen wat betreft ‘buitenschoolse activiteiten’ (het organiseren van dagarrangementen betekent namelijk wellicht wel een beperking in de keuze van sport en

andere vrijetijdsbesteding waaraan ouders hun kind kunnen laten deelnemen)

- Tevredenheid over de pedagogische-didactische visie van school en kinderopvang.
- Tevredenheid over (de praktische en pedagogische) afstemming tussen school, opvang en activiteiten aanbod).

Ouders die (nog) niet geen gebruik maken van dagarrangementen worden gevraagd naar redenen daarvoor.

Bij managers is gevraagd naar de beoordeling van het model in termen van meerwaarde alsook naar personele zaken.

Bij personeel van scholen en kinderopvang gaat het om het in kaart brengen van:

- Tevredenheid over effecten op kinderen (leerprestaties, gedrag)
- Tevredenheid over eigen werktijden en planning
- Tevredenheid over de organisatie (t.a.v. personele aspecten).

2.3 Respondenten en respons

Alle scholen en BSO's in de drie gemeenten die deelnemen aan de pilot - Nijmegen, Zaanstad en Wijchen - zijn benaderd voor deelname aan de web enquête. In Tabel 2.3.1 is de respons per meting vermeld.

Tabel 2.3.1 Respons van scholen en BSO-organisaties, per gemeente en totaal in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Scholen		2013		2014		2015		BSO's		2013		2014		2015	
	N	benaderd	N	%	N	%	N	%	N	benaderd	N	%	N	%	N	%
Nijmegen	25		13	52%	9	36%	9	36%	20		12	60%	5	25%	4	20%
Zaanstad	6/7*		5	71%	3	43%	5	71%	6		4	67%	2	33%	5	83%
Wijchen	9		5	56%	6	67%	5	56%	9		6	67%	8	80%	7	70%
Totaal	41/42*		22	54%	18	44%	20	49%	35		22	63%	15	42%	16	44%

Noot. In meting 2 en 3 is er een extra school bijgekomen ten opzicht van meting 1

Voor de deelname van leerkrachten en pedagogisch medewerkers (BSO-personeel) was respectievelijk de medewerking van schoolleiders en BSO-managers nodig en voor ouders van schoolkinderen de leerkrachten. We kunnen voor ouders, leerkrachten en BSO-personeel geen responspercentages

geven, omdat we niet weten om hoeveel respondenten het in totaal gaat. Tabel 2.3.2 toont daarom alleen het aantal respondenten per groep gespecificeerd naar gemeente en meting.

Tabel 2.3.2 Responsgroepen per gemeente in 2013, 2014 en 2015
(directie, leerkrachten, BSO-management, BSO-personeel)

	schoolleiders			leerkrachten		ouders		BSO-management			BSO-personeel	
	2013	2014	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2014	2015	2013	2015
Nijmegen	13	9	7	61	25	68	26	12	5	4	31	4
Zaandstad	5	6	4	21	19	20	32	4	2	5	13	7
Wijchen	8	3	2	24	18	22	18	6	8	7	12	15
Totaal	26	18	13	106	62	234*	76	22	15	16	56	26

Noot. In meting 1 is van 124 ouders de gemeente onbekend, vandaar dat het totaal veel hoger uitkomt dan de opgetelde aantallen van de gemeenten

In enkele gevallen hebben de schoolleider en leerkracht(en) de vragenlijst niet ingevuld, maar de samenwerkende BSO (manager en/of pedagogische medewerkers) wel. Andersom komt het ook voor dat de school wel heeft gerepsondeerd, maar de bijbehorende BSO niet.

Ouders hebben bij het invullen van de webenquête voor de eerste meting (2013) niet altijd aangegeven op welke school hun kind zit. Over de redenen kan slechts gespeculeerd worden, mogelijk speelt privacy een rol. In meting 1 is bij het ontbreken van de naam van de school tevens onbekend in welke gemeente de school van het kind gevestigd is. Dit is het geval bij 124 van de 234 ouders (53%). In meting 3 (2015) hebben we een extra vraag opgenomen over in welke gemeente de school staat, zodat we in elk geval weten hoe de respons per gemeente is. Deze vraag is door alle ouders ingevuld.

We zien dat de overall respons in alle meetjaren aan de lage kant is. Ook na een extra inspanning voor de eindmeting – een brief van het Ministerie van SZW met het verzoek om medewerking – is de respons op de eindmeting, zeker onder ouders, leerkrachten en BSO-personeel, erg laag. Voor schoolleiders en BSO-managers gaat het bovendien om erg kleine aantallen. Daarbij komt dat nadere beschouwing van de respons per school en BSO laat zien dat niet steeds dezelfde scholen en BSO's aan de metingen hebben deelgenomen. Er zijn slechts negen schoolleiders en zeven managers BSO's die aan alle metingen hebben deelgenomen. Dit maakt een uitsplitsing naar gemeente niet zinvol,

maar betekent ook dat we ontwikkelingen eigenlijk niet in kaart kunnen brengen. De drie metingen geven elk een stand van zaken onder de respondenten weer.

2.4 Analyse

De data van de enquête zijn overwegend verwerkt door frequenties, percentages, gemiddelden en standaarddeviaties (SD-waarden) te berekenen. In deze overkoepelende eindrapportage worden de drie metingen naast elkaar gezet, maar uitsplitsing naar gemeente is niet verantwoord, gezien de lage respons en de kleine aantallen. We zullen alleen daar waar uit de data grote verschillen tussen gemeenten naar voren komen een voetnoot opnemen. Verschillen tussen meetjaren zijn wel berekend (F-test). Waar significante verschillen gevonden zijn, zijn deze gerapporteerd.

2.5 Beperkingen van het onderzoek

Het onderzoek kent een aantal beperkingen, die hierboven al even aan de orde kwamen. We noemen ze hier nog kort. Ten eerste neemt slechts een beperkt aantal scholen en BSO's deel aan de Pilot gemeentebrede dagarrangementen. Als dan ook de respons nog verre van optimaal is, zitten we met erg kleine aantallen, zeker om per gemeente zinvolle uitspraken te kunnen doen. De lage respons was ook niet op te hogen: in de drie gemeenten waren de ontwikkelingen om tot dagarrangementen te komen al gestart, voordat deze door het Ministerie van SZW als pilot werden benoemd. Er was geen financiële tegemoetkoming verbonden aan deelname aan de pilot, waardoor deelname aan het onderzoek ook niet als voorwaarde kon worden gesteld.

Doel van het onderzoek was om via de drie metingen inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de dagarrangementen, de tevredenheid van de ouders en het personeel over de dagarrangementen, de effecten op kinderen, en de mogelijkheden van het combineren van arbeid en zorg. Voor het in kaart brengen van ontwikkelingen is deelname door steeds dezelfde respondenten noodzakelijk. Zoals we hierboven al constateerden, hebben slechts negen schoolleiders en zeven managers BSO's aan alle metingen deelgenomen. Van de andere respondentgroepen, die anoniem en via een getrapte werkwijze zijn uitgenodigd aan het onderzoek deel te nemen, weten we niet in hoeverre deze dezelfde zijn in alle metingen. We behandelen de drie metingen als drie

verschillende momentopnames, waarbij we uiteraard wel kijken naar eventuele verschillen.

3 Praktische organisatie van de dagarrangementen

Onderzocht is hoe de dagarrangementen praktisch georganiseerd zijn. Dat wil zeggen welk aanbod er gedurende de weekdays is, hoeveel uren opvang er per soort opvang is, welke naschoolse activiteiten er geboden worden en hoe vaak, hoe het vervoer en de verantwoordelijkheid geregeld is als er sprake is van meerdere locaties en welk personeel wordt ingezet bij de verschillende vormen van opvang. Er zijn over deze aspecten vragen gesteld aan verschillende respondenten: met name aan schoolleiders en BSO managers, maar ook aan leerkrachten en personeel van de BSO's. Hieronder rapporteren we hierover.

3.1 Aanbod binnen de dagarrangementen

Weekindeling

Aan de schooldirecties is gevraagd hoe het dagarrangement op de school globaal georganiseerd is. De meeste scholen bieden een dagarrangement bestaande uit vijf dagen onderwijs, met buitenschoolse opvang en/of naschoolse activiteiten, waarbij de indeling uren onderwijs, buitenschoolse opvang en naschoolse activiteiten niet op alle dagen hetzelfde is (79% van de scholen in 2013, 61% in 2014 en 85% in 2015¹, zie tabel 3.1.1 in de bijlage). Enkele scholen bieden naast vijf dagen onderwijs in de week op vier dagen buitenschoolse opvang en/of naschoolse activiteiten (4 in 2013, 6 in 2014, 2 in 2015). Het 5-gelijke dagen model werd in 2013 en 2014 op één school gehanteerd, maar in 2015 heeft geen enkele school dit ingevuld.

¹ Let wel, het gaat hier om kleine aantallen: respons van resp. 24, 18 en 13 scholen over de drie meetjaren.

Aanbod dagarrangement als geheel

Binnen de dagarrangementen komen verschillende combinaties van opvang voor, volgens opgave van de schoolleiders (tabel 3.1.2b bijlage). Bij alle dagarrangementen wordt opvang tussen de middag en na schooltijd geboden. Voorschoolse opvang wordt niet altijd aangeboden. Van de responderende scholen doet/deed ruim een derde dat niet in de drie meetjaren. Opvang tussen de middag wordt bij alle scholen aangeboden, doorgaans in de vorm van tussenschoolse opvang (TSO) of binnen het continurooster.

Opvang na schooltijd wordt binnen de dagarrangementen aangeboden in de vorm van naschoolse opvang (NSO), vaak gecombineerd met naschoolse activiteiten (NSA) of soms alleen in de vorm van NSA. Alle scholen in alle drie de metingen bieden NSO en/of NSA. Een continurooster werd in 2013 door 1 school geboden, in 2014 door 5 scholen en in 2015 door 3 scholen.

Wanneer we kijken naar de combinatie van aanbod (tabel 3.1.2a hieronder, afgeleid van de uitgebreidere tabel 3.1.2c in de bijlage) dan zien we dat het gecombineerde aanbod voor een hele dag – voorschoolse, tussenschoolse en naschoolse opvang of activiteiten, maar géén continurooster – het vaakst voorkomt (65% van de scholen in 2013, 44% in 2015 en 46% in 2015)². Hele dagopvang met continurooster is na 2013 op enkele scholen gerealiseerd (2 van de 13 responderende in 2015). Dagopvang zónder voorschoolse opvang, dus alleen tussenschoolse en naschoolse opvang (en/of activiteiten) wordt over alle meetjaren heen op iets minder dan een derde van de scholen geboden. Dagopvang zonder voorschoolse opvang maar mét continurooster komt weinig voor.

Het continurooster is op enkele scholen gerealiseerd (op 1 school in 2013, op 5 in 2014, op 3 in 2015, voor zover bekend).

² In 2015 geven alle (n=4) scholen in Zaanstad aan VSO, TSO, NSA en NSO te bieden, zie tabel 3.1.2b in de bijlage. In Nijmegen en Wijchen worden meer varianten genoemd. Van 'gemeentebrede dagarrangementen' is dus hooguit alleen in Zaanstad sprake, maar we kunnen dit niet met zekerheid zeggen, omdat de respons niet 100 procent is.

Tabel 3.1.2a Combinatie van aanbod binnen dagarrangement in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
hele dag opvang (VSO, TSO, NSO en/of NSA)	17	65%	8	44%	6	46%
hele dag opvang (VSO, NSO en/of NSA) mét continurooster	0	0%	4	22%	2	15%
tussen- en naschoolse opvang (NSO en/of NSA)	8	31%	5	28%	4	31%
continurooster met NSO en/of NSA	1	4%	1	6%	1	8%
Totaal	26	100%	18	100%	13	100%

Voorschoolse opvang in uren

Binnen de dagarrangementen varieert het eventuele aanbod voorschoolse opvang (VSO) volgens opgave van de schooldirecties van minder dan een uur (komt weinig voor) tot één uur of meer dan één uur (tabel 3.1.3 bijlage). Naar opgave van de responderende BSO-managers werd er in 2013 door ruim een derde van de BSO-organisaties voorschoolse opvang van minder dan een uur geboden en door bijna tweederde één uur (tabel 3.1.4 bijlage). In 2015 wordt er vooral meer dan één uur opvang geboden (bijna door driekwart van de BSO's) of in elk geval één uur (ruim een kwart van de BSO's).

Tussenschoolse opvang in uren

Opvang tussen de middag wordt in de dagarrangementen, zoals hiervoor aangegeven, op alle scholen aangeboden. In paragraaf 3.3. wordt de personele invulling aangegeven. Voor zover deze verzorgt wordt door de responderende BSO-organisaties duurt deze opvang in 2015 vaak meer dan een uur (helft van de aanbieders), een uur (30% van de aanbieders) of soms minder dan een uur (20% van de aanbieders), zie tabel 3.1.5 bijlage.³

Naschoolse opvang in dagen en uren

Naschoolse opvang, zoals aangeboden binnen de dagarrangementen volgens de schooldirecties, bestaat in 2015 op de maandag, dinsdag, donderdag en evt. vrijdag uit opvang van 2 tot maximaal 4 uur en dat was in 2013 en 2014 niet of nauwelijks anders. Op woensdag en evt. vrijdag is er in 2015 (en was er in eerdere meetjaren) meer variatie in het aanbod in uren: volgens schoolleiders

³ In 2013 werd vooral één uur geboden en in 2014 was dat volgens opgave vooral meer dan één uur.

was dat van 2 tot 4 uur, 4 tot 5 uur en (minder vaak) meer dan 5 uur. (Zie tabellen 3.1.6 en 3.1.7 bijlage).

Alle responderende BSO-organisaties bieden naschoolse opvang aan, zo blijkt uit alle metingen. Volgens opgave van BSO-managers is (en was) het aanbod meestal twee tot maximaal vier uur op de maandagen, dinsdagen, donderdagen en evt. vrijdagen. Op woensdag en evt. vrijdag bieden (en boden) bijna alle BSO's naschoolse opvang aan en dan doorgaans meer dan 5 uur. (Zie tabellen 3.1.8. en 3.1.9 bijlage).

Naschoolse activiteiten: dagen, uren, activiteiten

Op dinsdag en donderdag en in 2015 óók op de maandag en woensdag blijken alle scholen naschoolse activiteiten aan te bieden, naar opgave van de responderende schooldirecties (tabel 3.1.10 bijlage). Op vrijdagen varieert dit; in 2015 gebeurt dit op de helft van de scholen niet (meer). Het aantal uren is vaak maximaal 2 uur, maar op de donderdag en woensdag ook wel méér dan 2 uur.

Er is een aardige spreiding over de typen activiteiten die geboden worden (zie tabel 3.1.11 bijlage). De cursussen op het gebied van kunst, cultuur, muziek en andere creatieve activiteiten worden op alle en die voor sport en spel worden op de meeste scholen aangeboden. Deze activiteiten kennen ook het meeste aantal cursussen per jaar. Het aanbod voor ICT is sterk toegenomen: van een kwart van de scholen (5 van de 21) in 2013 naar ruim tweederde (9 van de 13 scholen) in 2015. Dat geldt in iets minder sterke mate ook voor communicatie/taalontwikkeling: ongeveer de helft van de scholen met NSA deed dat in 2013; in 2015 doet drie kwart van de scholen dat.

3.2 Organisatie van vervoer en verantwoordelijkheid

Locaties en vervoer

Bij ongeveer de helft van de scholen (in 2013 en 2015) vindt het onderwijs en de opvang van kinderen gedurende de dag op één locatie plaats (tabel 3.2.1 bijlage).⁴ In de andere gevallen – en als er andere locaties bij de dagarrangementen betrokken zijn in verband met naschoolse activiteiten – is er dus vervoer nodig.

⁴ Vooral in Zaanstad en Wijchen was dat in 2013 het geval. In Nijmegen is en was vaker sprake van meerdere locaties waar kinderen verblijven.

Het vervoer van de kinderen tussen de verschillende locaties was in 2013 en 2014 nog niet overal en voor alle locaties geregeld (tabel 3.2.2 bijlage). In 2015 is er op één school (van de zes die respondeerden in 2015) nog geen vervoer geregeld.

Verantwoordelijkheid

Tijdens het vervoer ligt de verantwoordelijkheid voor de kinderen volgens de schoolleiders vaak bij de instelling voor BSO, maar in 2015 in één geval bij de school. Door enkele scholen wordt aangegeven dat de verantwoordelijkheid voor de kinderen anders is geregeld (tabel 3.2.3).

Naar opgave van BSO-managers is er in 2015 doorgaans (enige) duidelijkheid wie er verantwoordelijk is voor de kinderen. In 2014 was er volgens opgave in de helft van de gevallen nog geen enkele duidelijkheid (tabel 3.2.4).

Leerkrachten vinden over het geheel genomen dat er tamelijk veel duidelijkheid is over de verantwoordelijkheid voor de kinderen tijdens het vervoer (tabel 3.2.5 bijlage). Voor een derde is dat in 2015 zelfs 'volkomen duidelijk' (in 2013 was dat 17%) en dat is ten opzichte van 2013 een stijging. Gemiddeld zijn leerkrachten redelijk tevreden (3,6 op een vijfpuntsschaal, lopend van zeer ontevreden tot zeer tevreden) over de verdeling van verantwoordelijkheden, zowel in 2013 als in 2015 (zie tabel 3.2.6). We hebben hier toch even naar de drie gemeenten gekeken en zien (in 2015) geen verschillen in tevredenheid rond de verantwoordelijkheid: de leerkrachten in alle drie gemeenten zijn gemiddeld even tevreden over de verantwoordelijkheid tijdens vervoer. In 2013 was de spreiding in antwoorden in Zaanstad wat groter dan vandaag de dag: de mate van tevredenheid wordt hier nu dus meer gedeeld dan in 2013.

3.3 Organisatie personele aspecten

Personele invulling tussenschoolse opvang

Tussenschoolse opvang (overblijf) c.q. opvang binnen het continuurooster wordt door de scholen op verschillende manieren gerealiseerd (zie tabel 3.3.1 bijlage). Er wordt vooral gebruik gemaakt van inzet van betaalde medewerkers, niet zijnde ouders, onderwijspersoneel of BSO-medewerkers. Inzet van leerkrachten was in 2014 groter dan in 2013⁵. Inzet van BSO-medewerkers of vrijwilligers

⁵ Van 2015 zijn geen gegevens bekend.

gecoördineerd door de BSO komt op enkele scholen voor. Onbetaalde inzet van ouders/vrijwilligers komt niet voor op de scholen van de responderende schooldirecteuren.

Combinatiefuncties

Op de meeste scholen, tweederde in zowel 2013 als 2015, heeft het onderwijspersoneel geen combinatiefunctie (tabel 3.3.2 bijlage). Een combinatie van onderwijs en sport komt in 2015 op enkele scholen voor (in 2013 was dit op meer scholen het geval, een combinatie van onderwijs, welzijn/sport en BSO komt in 2015 eveneens op enkele scholen voor (en dat was niet zo in 2013). Verschuivingen over de tijd hebben waarschijnlijk te maken met toevallige voorkeuren van leerkrachten en niet met beleid.

Aan BSO-managers is de vraag gesteld of personeel van de BSO-locatie ook werkzaam is op een van de scholen waarmee samengewerkt wordt in het kader van de pilot gemeentebrede dagarrangementen. Volgens driekwart van de BSO-managers is dat in 2015 niet (meer) het geval. In 2013 kwam dit veel vaker voor: toen gaf de helft van de BSO-managers aan dat personeel betrokken was bij de tussenschoolse opvang en/of het continurooster. In 2015 is dat volgens een kwart van de BSO-managers zo (zie tabel 3.3.3 bijlage).

4 Samenwerking en afstemming binnen de dagarrangementen

Naast de organisatorische en inhoudelijke invulling van de dagarrangementen is een goede afstemming, zowel praktisch als pedagogisch, tussen enerzijds scholen en anderzijds instellingen voor buitenschoolse opvang en naschoolse activiteiten belangrijk en wenselijk. Ook de overdracht van kinderen moet goed geregeld zijn. We stelden schoolleiders en BSO managers vragen over die samenwerking en afstemming.

4.1 Samenwerking en afstemming school en BSO

Een goede afstemming binnen de dagarrangementen is belangrijk. Dat zal lastiger zijn wanneer er meerdere organisaties voor buitenschoolse opvang bij een school zijn betrokken. Zowel aan schoolleiders als aan BSO-managers is gevraagd naar de samenwerking en afstemming⁶.

In 2015 werkt driekwart van de scholen (10 scholen) samen met één BSO, en de overige drie scholen werken met meer BSO's samen⁷ (zie tabel 4.1.1 bijlage). Dat was in eerdere jaren anders: in 2013 werkte bijna de helft van de scholen samen met twee BSO's en de andere helft met één BSO.

6 De BSO-managers die respondeerden vertegenwoordigen niet dezelfde groep scholen die door de schoolleiders vertegenwoordigd worden: zo waren er in 2015 9 schoolleiders uit Nijmegen die deelnamen, maar slechts 4 BSO-managers uit Nijmegen. Omgekeerd waren er 7 responderende BSO-managers uit Wijchen, maar slechts 5 schoolleiders. Sommige scholen werken met meer BSO's samen en de meeste BSO's werken met meerdere scholen samen. De antwoorden op vragen over afstemming en overdracht betreffen dus dus onvergelykbare groepen.

7 Binnen alle drie de gemeenten is er minimaal één school die met meer BSO's samenwerkt.

De helft van de BSO-locaties werkt in 2015 in het kader van de pilot gemeentebrede dagarrangementen met 2 scholen samen (tabel 4.1.2 bijlage). In eerdere jaren werd er in de meeste gevallen met één school samengewerkt. In 2015 zijn er 4 BSO's van de 16 die met één school samenwerken en hetzelfde aantal dat met 3 scholen samenwerkt (dat was in eerdere jaren in iets mindere mate ook het geval).

De samenwerking tussen BSO's en scholen loopt voor verreweg de meeste BSO's en hun 'partnerscholen' al langer: soms al vanaf 2005 (gegevens meting 2015, zie tabellen 4.1.3 en 4.1.4).

Praktische en pedagogische afstemming

In hoeverre is er praktische en pedagogische afstemming tussen scholen en BSO's? Met praktische afstemming wordt bedoeld op een goede communicatie over het lesrooster en afwijkingen daarvan, vrije dagen, studiedagen en dergelijke. Met pedagogische afstemming wordt bijvoorbeeld bedoeld op een gedeelde pedagogische visie en afspraken over hoe om te gaan met diverse vormen van gedrag.

Volgens vrijwel alle schoolleiders (92%, zie tabel 4.1.5 bijlage) is er in 2015 sprake van praktische afstemming tussen school en BSO. Die afstemming lijkt over de meetjaren ook iets toegenomen. Ruim een derde van de scholen (meer dan in eerdere meetjaren) heeft in 2015 pedagogische afstemming gerealiseerd of is daar mee bezig (ook ruim een derde, zie tabel 4.1.5). Twee scholen zeggen in 2015 daar in de nabije toekomst aan te gaan werken en één school heeft geen plannen voor deze afstemming.

De gegevens van de BSO-managers van 2015 geven een vergelijkbaar beeld rondom praktische en pedagogische afstemming: praktische afstemming is doorgaans gerealiseerd, pedagogische afstemming minder (zie tabel 4.1.6 bijlage).

Organisatorische en inhoudelijke overdracht

Ook is onderzocht in hoeverre er organisatorische en inhoudelijke overdracht gerealiseerd is. Met organisatorische overdracht wordt bedoeld op bijvoorbeeld afspraken over het vervoer van de kinderen van de scholen naar de BSO, afspraken over presentie en afmelding, afspraken over verantwoordelijkheden en dergelijke. Bij inhoudelijke overdracht draait het om afspraken over hoe scholen en BSO elkaar informeren over het gedrag van kinderen en over

bijzondere omstandigheden die zich voordoen op school of in de gezinssituatie.

Organisatorische overdracht gebeurt volgens twee schoolleiders in 2015 niet en inhoudelijke overdracht evenmin. Organisatorische overdracht gebeurt volgens de meeste schoolleiders in 2015 als het kind voor het eerst naar de BSO gaat en volgens enkele schoolleiders alleen als er iets bijzonder met het kind is (in eerdere meetjaren gebeurde dit laatste juist vooral). Inhoudelijke overdracht gebeurt volgens ruim de helft van de schoolleiders in 2015 als er iets bijzonders met het kind is en in mindere mate als een kind voor het eerst naar de BSO gaat (tabel 4.1.6 bijlage).

Volgens BSO managers is er vooral organisatorische en inhoudelijke overdracht als er iets bijzonders met een kind is (tabel 4.1.7 bijlage).

Gezamenlijke activiteiten

Op slechts één school in 2015 vinden volgens de schoolleider nooit gezamenlijke activiteiten tussen de school en de BSO plaats, terwijl dit in 2013 volgens ruim de helft van de schoolleiders zo was. In 2015 vindt zelfs op bijna de helft van de scholen éénmaal per kwartaal een gezamenlijke activiteit plaats (tabel 4.1.8 bijlage).

Ook aan managers BSO is gevraagd naar gezamenlijke activiteiten met de school. 3 van de 16 managers BSO geven aan dat er eigenlijk nooit gezamenlijke activiteiten zijn (in 2013 waren dat er, ook relatief gezien, meer). De meeste BSO-managers geven in 2015 aan dat er gemiddeld éénmaal per kwartaal of halfjaar een gezamenlijke activiteit plaatsvindt (tabel 4.1.9 bijlage).

4.2 Samenwerking en afstemming school en NSA-organisaties

Praktische en pedagogische afstemming

In hoeverre is er samenwerking en afstemming tussen scholen en organisaties voor naschoolse activiteiten? We vroegen het aan de schoolleiders (tabel 4.2.1 bijlage). Met praktische afstemming wordt bedoeld op een goede communicatie over het lesrooster en afwijkingen daarvan, vrije dagen, studiedagen en dergelijke. Met pedagogische afstemming wordt bijvoorbeeld bedoeld op een gedeelde pedagogische visie en afspraken over hoe om te gaan met diverse vormen van gedrag. Praktische afstemming is er overal in 2015 (en dat was in eerdere meetjaren nog niet overal zo); pedagogische afstemming is er in tweederde van de gevallen in 2015 (8 scholen; 2 scholen zijn daar nog mee

bezig; 2 scholen gaan dat in de nabije toekomst doen). Pedagogische afstemming lijkt ook wat toegenomen te zijn⁸.

Organisatorische en inhoudelijke overdracht

De mate van organisatorische en inhoudelijke overdracht tussen scholen en organisatie voor naschoolse activiteiten is ook aan schoolleiders gevraagd (tabel 4.2.2 bijlage). Met organisatorische overdracht wordt bedoeld op bijvoorbeeld afspraken over het vervoer van de kinderen van de scholen naar de NSA-organisaties, afspraken over presentie en afmelding, afspraken over verantwoordelijkheden en dergelijke. Bij inhoudelijke overdracht draait het om afspraken over hoe scholen en NSA-organisaties elkaar informeren over het gedrag van kinderen en over bijzondere omstandigheden die zich voordoen op school of in de gezinssituatie.

Organisatorische overdracht lijkt in 2015 vaker plaats te vinden dan eerder (slechts één school doet dat niet) en gebeurt vooral als een kind voor het eerst naar de NSA gaat (7 van de 12 scholen). Inhoudelijke overdracht gebeurt in 2015 volgens driekwart van de schoolleiders (en vaker dan in eerdere meetjaren). Het gebeurt ofwel als er iets bijzonders met een kind is ofwel als een kind voor het eerst naar de NSA gaat.

4.3 Samenwerking BSO en andere organisaties en deelname

Aan BSO managers is ook gevraagd naar mogelijke samenwerking tussen BSO en andere organisaties dan scholen in het kader de dagarrangementen, bijvoorbeeld een sportvereniging, een muziekvereniging, een andere instelling (tabel 4.3.1 bijlage). Ongeveer de helft van de BSO-managers geeft aan dat er samenwerking met andere partners is, op het terrein van activiteiten die geboden worden (zie ook 3.1): veel kunst en cultuur, sport en spel, natuur en techniek en minder ict en koken. Aan die samenwerking is weinig veranderd ten opzichte van eerdere meetjaren.

Volgens een groot deel van de BSO managers (7 van de 10) doen in 2015 niet alleen kinderen van de BSO mee aan deze activiteiten, maar ook andere kinderen. Dit was in eerdere meetjaren nog vaker het geval (tabel 4.3.2 bijlage).

⁸ Echter, eerder merkten we al op dat ontwikkelingen niet goed te geven zijn, omdat de scholen in 2015 maar ten dele ook vertegenwoordigd waren in eerdere metingen en de respons laag is.

5 Kosten en gebruik van dagarrangementen

Het gebruik maken van dagarrangementen hangt uiteraard af van de kosten, wachtlijsten, voorrangsregelingen en uiteraard het aanbod in dagen, uren, vormen en soorten activiteiten. We vroegen schoolleiders, BSO-managers én ouders naar deze aspecten. Bij ouders gaat het dan met name om gebruik, alsook om redenen daarvoor.

5.1 Kosten BSO, wachtlijsten en voorrangsregelingen

Kosten BSO

De uurprijs die de BSO's berekenen, ligt gemiddeld op ca. € 6,35 (zowel in 2013 als in 2015, zie onderstaande tabel). De gemeente Zaanstad wijkt af: terwijl de uurprijs voor Nijmegen en Wijchen in 2015 ca. € 6,50 is, is deze in Zaanstad € 5,88. In deze uurprijzen zit doorgaans opvang in de vakanties, vervoer van school naar BSO (zie tabel 5.1.2 bijlage). Zonder deze extra's is de uurprijs wat lager: gemiddeld € 0,15 lager.

Tabel 5.1.1 Uurprijzen per meetjaar, per gemeente en totaal
(gemiddelden en standaarddeviaties)

		Nijmegen		Zaanstad		Wijchen		totaal	
		M	sd	M	sd	M	sd	M	sd
2013	uurprijs	6.30	0.45	–	–	6.40	0.55	6.34	0.47
	uurprijs zonder extra's	6.67	0.58	–	–	6.00	0.00	6.33	0.52
2014	uurprijs	6.50	0.71	7.00	0.00	7.00	0.00	6.90	0.32
	uurprijs zonder extra's	–	–	7.00	0.00	7.00	0.00	7.00	0.00
2015	uurprijs	6.60	0.27	5.88	1.27	6.50	0.55	6.35	0.78
	uurprijs zonder extra's	6.50	0.00	5.53	1.31	6.50	0.55	6.21	0.87

Wachttijsten

Aan BSO-managers is gevraagd of er wachttijsten zijn voor de BSO. In 2015 is bij 5 BSO's (van 16) sprake van wachttijsten⁹ (zie tabel 5.1.3 bijlage).

Wachttijsten waren er in eerdere meetjaren bij minder BSO's.

Vaak is er een voorrangsregeling voor kinderen van scholen waarmee wordt samengewerkt in het kader van de pilot gemeentebrede dagarrangementen. In 2015 is dat bij 10 van de 15 BSO's het geval¹⁰. In eerdere meetjaren was dat eveneens bij circa tweederde van de BSO's het geval (tabel 5.1.4 bijlage).

5.2 Gebruiksgegevens opvang volgens schoolleiders

Deelname aan tussenschoolse opvang

Volgens schoolleiders in 2015 neemt 0 tot 80 procent van de kinderen aan tussenschoolse opvang (overblijf) deel, waarbij de meeste schoolleiders aangeven dat 21-40 procent van de kinderen dat doet. In 2013 was deze categorie ook de grootste groep, maar was de deelname in de categorieën 61-80 en meer dan 80 procent hoger (zie tabel 5.2.1 bijlage).

Deelname aan naschoolse activiteiten

In 2015 houdt 85 procent van de schoolleiders bij welke kinderen deelnemen aan naschoolse activiteiten/cursussen (tabel 5.2.2 bijlage). Dat was in eerdere meetjaren een beduidend lager percentage (ongeveer de helft)¹¹. In 2015 neemt 0-60 procent (en vooral 21-60 %) van de kinderen deel aan NSA (tabel 5.2.3 bijlage). In 2013 gaf de helft van de scholen aan dat meer dan 80 procent deelnam. De deelname aan naschoolse activiteiten lijkt dus te zijn teruggelopen, maar de invullers/registreerders uit 2015 zijn deels anderen dan in 2013.

5.3 Gebruiksgegevens opvang volgens ouders

Gebruik opvang en activiteiten

Aan ouders is gevraagd van welke vormen van opvang zij gebruik maken voor

9 Dat speelt vooral in Zaanstad en helemaal niet in Wijchen.

10 Alle Nijmeegse en Zaanse BSO-managers geven aan dat er een voorrangsregeling is en slechts 1 van de 7 Wijchense BSO-managers geeft dat aan. Dat was in eerdere meetjaren veel vaker het geval.

11 In 2013 hield geen enkele school in Wijchen dit bij; nu beide invullers wel.

hun kind (zie tabel 5.3.1 bijlage). In 2015 maakt ongeveer de helft van de (responderende) ouders gebruik van opvang, terwijl dat in 2013 81 procent was¹². In 2015 wordt NSA het meest gebruikt (bijna een derde van de ouders), al dan niet in combinatie met tussenschoolse opvang, maar vooral alleen. Terwijl de meest gebruikte opvangvorm in 2013 ‘alleen tussenschoolse opvang’ bedroeg (42%). Dat is in 2015 anders: slecht 11 procent van de ouders gebruikt ‘alleen tussenschoolse opvang’. Tussenschoolse opvang (in combinatie met andere vormen van opvang) wordt in 2015 door bijna een kwart van de ouders gebruikt. Maar dat kan toeval zijn. Van naschoolse opvang wordt weinig gebruik gemaakt (en minder in 2015 dan in 2013). Van voorschoolse opvang (ook in combinatie met andere vormen van opvang) wordt zeer weinig gebruik gemaakt, maar het wordt ook weinig geboden, zagen we in 3.1.

De naschoolse activiteiten waarvan de ouders gebruik maken zijn in 2015 vooral activiteiten op het gebied van kunst, cultuur, muziek en andere creatieve activiteiten (tweederde van de ouders), gevolgd door sport en spel (ruim een derde), koken (een kwart), en de overige categorieën. In 2013 was dat niet veel anders. Zie tabel 5.3.2 bijlage.

Ouders maken in 2015 – net als in 2013 – op verschillende dagen van verschillende vormen van opvang gebruik, maar op woensdagen het minst en op vrijdag ook minder dan op de andere weekdays (zie tabel 5.3.3 bijlage).

5.4 Redenen van ouders voor gebruik van opvang

Ouders maken om verschillende redenen gebruik van opvang en/of naschoolse activiteiten binnen de dagarrangementen (zie tabel 5.4.1). In 2015 doet 44 procent dat vanwege werk en eveneens 44 procent vanwege de reden ‘omdat mijn kind veel extra’s leert’¹³. In 2013 was werk verreweg de belangrijkste reden voor ouders om gebruik te maken van opvang. De betaalbaarheid wordt in 2015 vaker genoemd dan in 2013 (18% versus 8% van de ouders).

12 In 2013 was het percentage ouders voor Wijchen duidelijk lager dan voor de andere twee gemeenten en dat is nog zo.

13 In Nijmegen is in 2015 nog steeds ‘werk’ de voornaamste reden: voor 89% van de ouders. In Zaanstad en Wijchen is ‘omdat mijn kind veel extra’s leert’ de voornaamste reden.

Tabel 5.4.1 Redenen voor gebruikmaking van opvang etc, in 2013 en 2015
(aantallen en percentages)

	2013		2015	
	N	%	N	%
Vanwege werk	147	83%	15	44%
Omdat mijn kind veel extra's leert	30	17%	15	44%
Omdat ik het kan betalen/betaalbaar vind	15	8%	6	18%
Omdat de opvang goed geregeld is	17	10%	4	12%
Anders	29	16%	11	32%

Veel voorkomende redenen om géén gebruik te maken van opvang en/of naschoolse activiteiten binnen de dagarrangementen (tabel 5.4.2 bijlage) zijn dat ouders het niet nodig vinden (tweederde in 2015) en/of dat er andere opvang is voor de kinderen (bv. zelf geregeld) (bijna een derde in 2015). We zien dus dat het argument 'werk' minder relevant lijkt dan in 2013: toen kozen meer ouders vanwege werk voor opvang en hadden ook iets minder ouders opvang nodig, onder meer vanwege werk dan in 2015. Enkele ouders geven ook aan dat het kind oud genoeg is om alleen thuis te blijven. Redenen als 'te duur' of 'niet interessant of niet goed georganiseerd aanbod' spelen vrijwel geen rol in 2015, terwijl in 2013 nog 13% van de ouders niet voor opvang kozen vanwege de kosten.

6 Effect op de arbeidsparticipatie

Onderzoeksvraag 2 is gericht op de mogelijkheden van het combineren van arbeid en zorg en de rol van sluitende dagarrangementen daarin. De informatie betreft uiteraard de ouders: zij zijn degenen die hierover iets kunnen zeggen in termen van hoe veel zij en hun eventuele partners werken en (dagen en uren per week) en in hoeverre ze zorg en werk kunnen combineren. We onderzoeken ook of dat in de laatste meting (van 2015) anders is dan in de eerste meting (2013) en vragen naar de bijdrage van het dagarrangement hieraan. Aangezien ouders geen unieke identificatiecode hadden (ze zijn via leerkrachten bevraagd), weten we niet of de ouders in 2015 dezelfde waren als in 2013. De respons is in 2015 wel een stuk lager dan in 2013, zie tabel 2.4.4).

6.1 Arbeidsparticipatie ouders

Bijna alle responderende ouders (234 in 2013 en 76 in 2015) verricht(t)en betaald werk (resp. 92% en 82%). De meeste ouders werk(t)en tussen de 21 en 30 uur (43%) of tussen de 31 en 40 uur per week (resp. 78% in 2013 en 80% in 2015). Op de woensdagen werd/wordt wat minder gewerkt dan op de overige weekdays, maar in 2015 iets meer dan in 2013 (woensdag 55% in 2013 en 71% in 2015; vrijdag 60% in 2013 en 68% in 2015). Zie tabel 6.1.1 in de bijlage. Het overgrote deel van de responderende ouders had/heeft een partner en bijna alle partners verrichten betaald werk en werken in verreweg de meeste gevallen (84% in 2013; 81% in 2015) 31-40 uur per week (tabel 6.1.2 bijlage). Deze partners werken dan ook doorgaans alle dagen van de week.

6.2 Combinatie zorg en werk

Gemiddeld vinden de ouders dat het goed lukt om zorg en werk goed te combineren: gemiddelde op de 5-puntsschaal loopt van iets onder 'eens' met de stelling 'Het lukt mij/ons als ouder(s) goed om de zorg voor mijn/ons kind te combineren met werken' in 2013 naar eens tot zeer eens (behalve in Zaanstad) in 2015. Hier lijkt dus vooruitgang te zijn geboekt¹⁴, met name in Nijmegen, zie tabel 6.2.1.

Tabel 6.2.1 Mate van eens zijn met stelling 'Het lukt mij/ons als ouder(s) goed om de zorg voor mijn/ons kind te combineren met werken' in 2013 en 2015 (aantallen, gemiddelden op 5-puntsschaal van 1=zeer oneens naar 5= zeer eens, standaard-deviaties; significantie) per gemeente en totaal

	2013			2015			F-test
	N	M	sd	N	M	sd	
Nijmegen	64	3.84	0.78	28	4.32	0.72	2013<2015
Zaanstad	19	3.89	0.94	24	3.88	0.85	ns
Wijchen	20	3.80	1.06	16	4.38	0.50	ns
totaal*	222	3.86	0.83	68	4.18	0.75	2013<2015

Noot. *: *gegevens totaal is inclusief de ouders waarvan de gemeente onbekend is*

Het dagarrangement leek in 2013 (redelijk) goed bij te dragen aan het goed kunnen combineren van werk en zorg (34% beantwoordde de vraag met 'nee', 42% met 'ja' en 24% met 'een beetje', zie tabel 6.2.2 bijlage), maar in 2015 veel minder: 61% van de ouders vindt dat het dagarrangement daar niet aan bijdraagt (de percentages 'nee' voor Nijmegen, Zaanstad en Wijchen zijn resp. 63, 50 en 75 procent in 2015, maar betreffen kleine aantallen ouders, namelijk 12 ouders per gemeente). De mogelijkheid om zorg en werk te combineren is dus wel toegenomen, maar kan op basis van deze cijfers niet aan dagarrangementen worden toegeschreven.

Aan de ouders is een open vraag gesteld naar welke aanpassingen zij zouden wensen om de combinatie werk-opvang verder te verbeteren. Opvallend veel ouders gaven in 2013 aan dat zij graag een continuooster aangeboden zouden

14 We moeten voorzichtig zijn: we weten niet of de responderende ouders de ouders goed vertegenwoordigen en we weten ook niet of de ouders uit 2015 ook in 2013 reageerden.

willen krijgen. Ook vonden veel ouders dat de opvang goedkoper zou moeten zijn en dat er meer cursussen en activiteiten aangeboden zouden moeten worden. Daarnaast gaven enkele ouders ook aan geen wensen te hebben en tevreden te zijn.

In 2015 wordt nog steeds de wens t.a.v. een continuurooster geuit. Daarnaast wordt als probleem genoemd: geen opvang in de vakantie (doet BSO wel), de kosten, weten wie er tussen de middag op de kinderen let, eerder weten wanneer kinderen ingeloot zijn voor activiteiten en hoe laat deze starten, meer flexibele tijdcontracten (dus niet verplicht een hele middag af hoeven nemen), meer activiteiten op BSO, meer afwisseling. Maar er zijn ook ouders die geen aanpassingen wensen en vinden dat er voldoende aanbod is.

7 Tevredenheid over de dagarrangementen

In dit hoofdstuk richten we ons op onderzoeksvraag 3, waarin de vraag gesteld wordt naar de tevredenheid van alle betrokkenen bij de dagarrangementen (ouders, schoolleiders en onderwijspersoneel, BSO-managers en BSO-medewerkers): ‘Wat zijn de gevolgen van sluitende dagarrangementen voor de tevredenheid van ouders en het personeel van de school en de kinderopvang?’.

7.1 Oordeel van ouders

Het oordeel van ouders is gemeten in 2013 en 2015. Respondenten konden op een 5-puntsschaal aangeven in hoeverre zij tevreden zijn over de dagarrangementen (1=zeer ontevreden, 2=ontevreden, 3=niet tevreden/niet ontevreden, 4=tevreden, 5=zeer tevreden). De ouders die in 2015 deze vraag beantwoordden blijken in het algemeen tevreden over het dagarrangement (totaal M=4.0). Het beeld in 2013 is vergelijkbaar (zie tabel 7.1.1 bijlage)¹⁵. Aan ouders is ook gevraagd hoe zij aankijken tegen de invoering van de dagarrangementen. Gemiddeld genomen staan ouders neutraal tegenover de invoering van de dagarrangementen (totaal M=3.1 op een schaal van 1=zeer oneens t/m 5= zeer eens, zie tabel 7.1.2 bijlage).

Kinderen

We hebben ouders ook gevraagd naar hun beeld over de invloed van de dagarrangementen op hun kind. Ouders zijn hier positief over. Op beide

15 In de gemeente Wijchen is deze vraag door de betreffende ouders in 2015 duidelijk positiever beantwoord dan in 2013. Zoals eerder aangegeven, kunnen we vanwege de lage respons niet zeggen of dit een positieve ontwikkeling betreft.

meetmomenten (2013, 2015) zien we dat meer dan de helft van de ouders meent dat hun kind zich beter ontwikkelt door de invoering van de dagarrangementen (zie tabel 7.1.3 bijlage).

Ook is ouders gevraagd naar hun oordeel over het welzijn van hun kind bij de verschillende vormen van opvang binnen de dagarrangementen voor zover van toepassing. Het gaat dan om opvang van het kind voor schooltijd (VSO), tijdens de overblijf (TSO), tijdens de buitenschoolse opvang (BSO), tijdens naschoolse activiteiten (NSA) of bij gastouderopvang. De ouders zijn in het algemeen van mening dat hun kind het naar zijn/haar zin heeft tijdens de genoemde vormen van opvang. Vooral over de gastouderopvang zijn ouders erg positief (score M=4.8 op een schaal van 1=zeer mee oneens t/m 5= zeer mee eens). Bij de TSO hebben de kinderen het het minst naar hun zin volgens de ouders (score M=3.4) (zie tabel 7.1.4 bijlage). Het oordeel over de overige vormen van opvang varieert in geringe mate (M=4.2 tot M 4.5).

Afstemming en aansluiting

Ouders kregen de vraag voorgelegd in hoeverre ze tevreden zijn over de praktische en pedagogische afstemming tussen school en NSO of NSA. We vroegen hierbij naar hun tevredenheid over de afstand tussen school en NSO/NSA, het vervoer tussen de locaties, de verdeling van verantwoordelijkheid, de uitwisseling van informatie over het kind en de afstemming tussen de locaties wat betreft het aanbod en activiteiten. In 2015 en in 2013 zien we dat de ouders over het algemeen tevreden zijn over de afstemming tussen de school en NSO of NSA. In beide metingen is men over de afstand tussen school en NSO/NSA meer dan tevreden (in 2015 een score M=4.4 op een schaal van 1 zeer ontevreden t/m 5 zeer tevreden). De tevredenheid op de andere aspecten van praktische en pedagogische afstemming ontloopt elkaar weinig, men is in het algemeen (redelijk) tevreden hierover. Op de aspecten uitwisseling van informatie over het kind tussen school en NSO/NSA, en de afstemming in aanbod en activiteiten is de tevredenheid van ouders in 2015 hoger dan in 2013.

De grote tevredenheid over de afstand tussen school en NSO/NSA hangt mogelijk samen met het feit dat de kinderen meestal slechts één locatie bezoeken. In 2015 komt dit nog meer voor dan in 2013 (2013 69%, 2015 79%). In de overige gevallen bezoeken de kinderen doorgaans twee locaties. De

aansluiting tussen de eindtijd van de school en de begintijd van de NSO of NSA is volgens meer dan 90% van de ouders goed. Het overgrote deel van de ouders is dan ook tevreden over de aansluiting tussen school en NSO/NSA (zie tabel 7.1.6 bijlage).

Aan de ouders is gevraagd naar hun tevredenheid over verschillende onderdelen van de dagarrangementen. We vroegen naar hun tevredenheid over het tijdstip waarop de voorschoolse opvang begint en het tijdstip waarop NSO/NSA eindigt. Ook vroegen we naar de tevredenheid over de tussenschoolse opvang en het continuurooster. Meer specifiek is ook gevraagd naar de tevredenheid over de tijd voor kinderen om te eten tijdens de TSO, de tijd om te spelen tijdens de TSO, het toezicht tijdens het eten gedurende de TSO, en het toezicht op het spelen van kinderen tijdens de TSO. Ten slotte is in dit kader gevraagd naar de tevredenheid over de mogelijkheid voor kinderen om deel te nemen aan naschoolse activiteiten (NSA). Over de meeste genoemde onderdelen van de dagarrangementen zijn de ouders meer dan tevreden in 2015 (zie tabel 7.1.7 bijlage).

Over tijd en toezicht tijdens eten en spelen bij de tussenschoolse opvang is men iets minder positief. Mogelijk hangt de tevredenheid op deze aspecten samen met het hiervoor besproken oordeel van ouders over het welzijn van kind tijdens de TSO (zie tabel 7.1.4 bijlage). Opvallend is ook dat we op het aspect 'tijd om te spelen' tijdens de TSO minder tevredenheid in 2015 zien dan in 2013 (2013 M=3.7 en in 2015 M=3.3 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden). Overall kan geconcludeerd worden dat ouders over de bevraagde aspecten van de tussenschoolse opvang redelijk tevreden zijn. Over deelnamemogelijkheden aan NSA is de tevredenheid van ouders in 2015 juist groter dan in 2013 (2013 M=3.6, 2015 M=4.2). De oordelen van ouders in 2013 en 2015 zijn voor de overige onderdelen van de dagarrangementen vergelijkbaar.

7.2 Oordeel van schoolleiders

Aan schoolleiders is op drie meetmomenten (2013, 2014 en 2015) de vraag voorgelegd in hoeverre zij positief of negatief zijn over de dagarrangementen. Schoolleiders blijken positief aan te kijken tegen de dagarrangementen (2015: score M=3.8 op een schaal van 1=zeer negatief t/m 5=zeer positief). Er zijn geen verschillen tussen de drie metingen (zie tabel 7.2.1 bijlage).

Leerlingen

Aan de schoolleiders is gevraagd naar hun oordeel over de meerwaarde van de dagarrangementen voor hun leerlingen op verschillende aspecten. We vroegen in hoeverre ze het eens waren met de stelling dat er een meerwaarde is van de dagarrangementen voor 1) de regelmaat voor kinderen, 2) de rust voor kinderen, 3) het kunnen deelnemen aan interessante activiteiten en 4) de ontwikkeling van kinderen. In het algemeen zijn schoolleiders het eens met de genoemde stellingen, zij zien dus een meerwaarde van de dagarrangementen voor alle genoemde aspecten (scores variëren van M=3.9 tot M=4.2 op een schaal van 1=zeer oneens t/m 5=zeer eens). Er zijn geen verschillen tussen de drie opeenvolgende metingen (zie tabel 7.2.2 bijlage).

Samenwerking

Ook is gevraagd naar het oordeel van de schoolleiders over de meerwaarde van de dagarrangementen in termen van samenwerking met verschillende partijen. Gevraagd is of schoolleiders het eens zijn met de stelling dat er een meerwaarde is voor contacten met ouders, met de BSO en met andere partijen. De schoolleiders oordelen redelijk positief over de meerwaarde van de dagarrangementen op de samenwerking met deze partners, vooral ten aanzien van de BSO (2015: M=4.0 op een schaal van 1=zeer oneens t/m 5=zeer eens). Ze doen dat in iets mindere mate ten aanzien van andere partners (M=3.6) en oordelen positief noch negatief over contacten met de ouders (M=3.3). Voor wat betreft contacten met BSO partners is er een verschil tussen de resultaten van de meting in 2013, 2014 en 2015. Men was in 2014 wat minder overtuigd van de meerwaarde van de dagarrangementen op contacten met de BSO in vergelijking tot 2013 en 2015 (2013: M=4.1, 2014: M=3.6, 2015: M=4.0). Voor het overige zijn de meetresultaten in de opeenvolgende jaren stabiel (zie tabel 7.2.3).

Algemene opmerkingen

Respondenten kregen de mogelijkheid om in de webenquête aanvullende opmerkingen over de dagarrangementen in te vullen. Enkele schoolleiders zijn positief over de dagarrangementen. Ze menen dat de dagarrangementen mogelijkheden bieden voor het kind, en dat de dagarrangementen kansen heeft. Er wordt ook een aantal probleempunten genoemd op het gebied van tijd, de organisatie, de financiële ondersteuning en het

verantwoordelijkheidsgevoel van ouders. Voorbeelden van uitspraken hierover zijn opgenomen in onderstaand kader.

1. Tijd

- Tijdgebrek wordt als een probleem ervaren, er is veel tijd nodig om te communiceren en ook om te komen tot de gewenste realisatie van de dagarrangementen.

2. Organisatie

- Het lastig is dat er binnen de dagarrangementen meerdere werkgevers zijn, er zou één organisatie moeten zijn voor onderwijs en opvang.
- Een knelpunt is nog de ongelijke schooltijden van de twee deelnemende scholen, hier wordt aan gewerkt.
- Geen goede start vanuit een gedwongen situatie van huisvesting. Vanuit het onderwijs heerst het gevoel dat BSO of NSA 'mijn lokaal' gebruikt. Dit moet nog groeien.

3. Financiën

- De financiële ondersteuning van de gemeente wordt te snel en stevig afgebouwd.
- Combinatiefunctionarissen staan op de begroting van de school, maar ze worden centraal, op stichtingsniveau ingezet.

4. Verantwoordelijkheden

- Ouders gaan zich minder verantwoordelijk voelen voor de opvoeding van hun kind ten gevolge van de invoering van de dagarrangementen.

7.3 Oordeel van onderwijspersoneel

In de metingen van 2013 en 2015 is aan het onderwijspersoneel gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn over de dagarrangementen. In hun algemene oordeel over de dagarrangementen zijn leerkrachten redelijk tevreden (in 2013 en 2015 $M=3.6$ op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden, zie tabel 7.3.1 bijlage).

Over de samenhang tussen alle activiteiten binnen de dagarrangementen oordelen de leerkrachten gemiddeld neutraal (in 2013 en 2015 $M=3.3$ op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden, zie tabel 7.3.2 bijlage).

Leerlingen

Aan de leerkrachten is gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn over aspecten van

de dagarrangementen voor de leerlingen. Het gaat hier om de begintijd en de eindtijd van de dagarrangementen, de tijd voor leerlingen om te eten en te spelen, de naschoolse activiteiten in het kader van de dagarrangementen, en de naschoolse en voorschoolse opvang van leerlingen. In het algemeen zijn de leerkrachten in beide meetjaren redelijk tevreden over de genoemde aspecten van de dagarrangementen voor de leerlingen (2015: scores variëren van M=3.6 tot M=4.0 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5= zeer tevreden, zie tabel 7.3.3 bijlage). De vragen over de NSA, NSO en VSO waren niet voor alle leerkrachten van toepassing, omdat deze vormen van kinderopvang niet op alle scholen wordt aangeboden.

Leerkrachten zijn ook redelijk tevreden over aspecten van de dagarrangementen voor het onderwijs aan leerlingen. We vroegen naar het oordeel betreffende de concentratie van leerlingen, de rust in de klas, het humeur van leerlingen, de prestaties, en de ontwikkeling van leerlingen (de scores variëren in 2015 van M=3.4 tot M=3.8 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5= zeer tevreden, zie tabel 7.3.4 bijlage).

Onderwijs en werk

Daarnaast is de tevredenheid van de leerkrachten gevraagd over aspecten van de dagarrangementen die *hen zelf* aangaan. Het gaat om de begintijd en eindtijd, de regelingen rond het toezicht wanneer leerlingen eten of spelen, de lunchpauze, de werktijden en eventuele combinatiefunctie. De leerkrachten zijn over het algemeen neutraal (2015: M= ca. 3.3 voor vrijwel alle aspecten op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5= zeer tevreden). Over de begintijd oordeelt men nog wat positiever (M=4.0). De resultaten voor deze vraag zijn in de metingen van 2013 en 2015 vrijwel gelijk, alleen de eindtijd en de werktijden worden door de respondenten van 2015 minder positief beoordeeld dan door de respondenten van 2013 (2013: resp. M=3.8 en M=3.7, 2015: M=3.4 voor beide onderdelen, zie tabel 7.3.5 bijlage). Aangezien de deelnemende leerkrachten in 2013 en 2015 deels op verschillende scholen werken, is er geen interpretatie mogelijk van de verschillende oordelen.

Niet alle leerkrachten hebben een combinatiefunctie, deze vraag is dus slechts door deel van de respondenten ingevuld.

We hebben aan de leerkrachten gevraagd in hoeverre ze tevreden zijn over aspecten van de dagarrangementen voor *onderwijs en hun werk*. De onderdelen van deze vraag bestaan uit: de mogelijkheid om de eigen lessen in te delen, om

de werkzaamheden zelf in te delen, de ervaren werkdruk, het werkplezier en de effectieve onderwijstijd. Over de meeste aspecten zijn leerkrachten in 2013 en 2015 redelijk tevreden (scores variëren in 2015 van M=3.6 tot M=3.9 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5= zeer tevreden). Over de werkdruk die de leerkrachten ervaren, zijn ze in beide meetjaren wat minder tevreden (M=2.7, zie tabel 7.3.6).

Samenwerking met de BSO

Aan de leerkrachten is voorts gevraagd naar hun tevredenheid met betrekking tot de samenwerking met de BSO. Het gaat hier om de samenwerking, de organisatie van de overdracht en de inhoud van de overdracht. Met de organisatie van de overdracht wordt onder andere vervoer, absentie en ophalen van de kinderen bedoeld. De inhoud van de overdracht gaat over informatie over bijzonderheden in de situatie en het gedrag van de kinderen. De leerkrachten zijn in beide meetjaren neutraal tot redelijk tevreden over alle aspecten (de scores variëren in 2015 van M=3.2 tot M=3.6 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5= zeer tevreden, zie tabel 7.3.7 bijlage).

Samenwerking met organisaties voor naschoolse activiteiten

De leerkrachten zijn ook bevraagd over de samenwerking met organisaties die naschoolse activiteiten aanbieden. Het gaat hier om oordelen over de samenwerking, de organisatie van de overdracht, de inhoud van de overdracht en de kwaliteit van de NSA. De resultaten zijn vergelijkbaar met de oordelen over de samenwerking met de BSO, op alle aspecten is men in beide meetjaren redelijk tevreden (de scores variëren in 2015 van M=3.2 tot M=3.8 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5= zeer tevreden, zie tabel 7.3.8 bijlage).

Algemene opmerkingen

Leerkrachten kregen in de webenquête de mogelijkheid om aanvullende opmerkingen over de dagarrangementen te noteren. Een enkele leerkracht maakt een positieve opmerking, namelijk dat het mooi is om te zien dat de aansluiting van onderwijstijd naar NSA soepel verloopt en er ruime keuze is aan activiteiten, zodat er voor elk kind iets bij zit. De meeste leerkrachten die de vraag invulden, maakten kritische kanttekeningen over aspecten voor kinderen, voor de leerkrachten zelf, over de overdracht en over de beschikbare ruimte. In het kader worden enkele voorbeelden gegeven.

1. Aspecten voor kinderen
 - Vraagtekens vanuit sociaal ontwikkelingsperspectief
 - BSO is erg onpersoonlijk en grootschalig
 - Onrust voor kinderen vanwege verschillende afspraken en regels
 - Kinderen zijn meer gebaat bij continuerooster met goede naschoolse opvang
 - NSA is fragmentarisch, geen doorgaande lijn. Verkapt aanbod van 'goedkope cursussen'
2. Aspecten voor leerkrachten
 - Niet prettig om als leerkracht samen met jonge kinderen te lunchen
 - Schoolleiding en leerkrachten moeten zich alleen op onderwijs richten
 - Geen rustige werkplekken op school tijdens niet-lesgebonden tijd
 - Middagpauze is geen pauze
 - Leerkrachten blijven in feite de hele tijd verantwoordelijk
3. Aspecten van de overdracht
 - Verantwoordelijkheden liggen wel vast maar in de realiteit functioneert dit niet
 - Verschillende instanties werkzaam op de school moeten meer 'samen optrekken' in regels voor kinderen
 - De overdracht met de naschoolse activiteiten moet beter kunnen!
4. Aspecten van de beschikbare ruimte
 - Het zou prettig zijn als er een aparte ruimte is voor de voor-, tussen- en naschoolse opvang
 - Naschoolse opvang heeft geen eigen ruimte, daardoor is het onrustig en constant lawaai in de school

7.4 Oordeel van managers kinderopvang

Evenals de schoolleiders hebben we ook de managers BSO in de jaren 2013, 2014 en 2015 gevraagd naar hun tevredenheid over de dagarrangementen. Evenals de schoolleiders zijn de managers in alle meetjaren redelijk positief over de dagarrangementen (2015: M=3.6 op een schaal van 1=zeer negatief t/m 5=zeer positief). Hun oordeel is op de opeenvolgende meetmomenten stabiel (zie tabel 7.4.1 bijlage).

Kinderen

Aan de managers kinderopvang is gevraagd of zij een meerwaarde zien van de dagarrangementen voor verschillende aspecten voor de kinderen. We vroegen in hoeverre ze het eens waren met de stelling dat er een meerwaarde is van de dagarrangementen voor 1) de regelmaat voor kinderen, 2) voor vertrouwde gezichten van andere kinderen en 3) van pedagogisch medewerkers om het

kind heen, 4) voor het aanbod van interessante activiteiten voor de kinderen, 5) voor de aantrekkelijkheid van BSO omdat kinderen evt. kunnen deelnemen aan naschoolse activiteiten, en 6) voor de ontwikkeling van kinderen. De managers zijn het gemiddeld in alle meetjaren eens met de genoemde stellingen: zij zien dus een meerwaarde van de dagarrangementen voor alle genoemde aspecten (2015: scores variëren van M=3.7 tot M=4.3 op een schaal van 1=zeer oneens t/m 5=zeer eens, zie tabel 7.4.2 bijlage).

Samenwerking en organisatie

Nagegaan is in hoeverre de managers BSO een meerwaarde zien van de dagarrangementen voor de samenwerking met verschillende partijen. We vroegen naar de meerwaarde voor contacten met ouders, met deelnemende scholen en contacten met andere partners. BSO-managers zijn het gemiddeld redelijk eens met de stelling dat er een meerwaarde is van de dagarrangementen voor de contacten met deelnemende scholen en met de ouders (2015 respectievelijke score M=3.7 en M=3.5 op een schaal van 1=zeer oneens t/m 5=zeer eens). De invloed op contacten met andere partners beoordeelt men wat neutraler (M=3.1, zie tabel 7.4.3 bijlage).

De BSO-managers is gevraagd naar hun tevredenheid met betrekking tot de verdeling van verantwoordelijkheden, de organisatie van de overdracht van de kinderen tussen school en opvang, en de inhoud van de overdracht. Met de organisatie van de overdracht wordt onder andere het vervoer tussen school en BSO bedoeld, absentie en het ophalen van de kinderen. De inhoud van de overdracht gaat over informatie met betrekking tot bijzonderheden in de situatie en het gedrag van de kinderen. In 2015 zijn de managers gemiddeld redelijk tevreden met overdracht en verdeling van verantwoordelijkheden (M=ca 3.7 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden, zie tabel 7.4.4 bijlage).

Algemene opmerkingen

Respondenten kregen de mogelijkheid om in de webenquête aanvullende opmerkingen over de dagarrangementen in te vullen. De BSO-managers plaatsten opmerkingen over aspecten op het gebied van de organisatie, de samenwerking, het aanbod, en de ruimte/locatie in relatie tot de dagarrangementen, voorbeelden hiervan worden in onderstaand kader weergegeven.

1. De organisatie
 - Organisatie van naschools aanbod kan beter als de eindtijd van alle scholen in de regio ongeveer gelijk is en geen variatie van vrije dagen kent.
 - Struikelblok is de regievoering. De organisatie zou moeten bestaan uit een leidinggevende met daaronder een schooldirecteur en een kinderopvangmanager. Contacten met ouders zou centraal geregeld moeten worden voor school en BSO, zodat een doorgaande lijn voor het kind gerealiseerd kan worden.
 - Verschillende cao's is een probleem als medewerkers voor verschillende onderdelen van de dagarrangementen worden ingezet.
2. De samenwerking
 - Veel vergaderingen en weinig resultaat op verbetering van de samenwerking en een beter aanbod voor kinderen.
 - De samenwerking gaat traag, voor scholen lijkt de klus te groot. Scholen zijn erg gericht op hun eigen organisatie.
 - De samenwerking is puur praktisch, en niet echt een dagarrangement.
3. Het aanbod
 - Scholen werken vooral met hun vaste BSO, dit gaat ten koste van de diversiteit in het aanbod. BSO's met een specifiek aanbod, zoals natuur educatie, komen niet aan bod binnen de dagarrangementen.
 - Geen verschil in het aanbod en de samenwerking met de school nu het een 'dagarrangement' heet.
4. De ruimte/locatie
 - Onze BSO zit in de scholen, waardoor we voortdurend afstemming en samenwerking zoeken. Dit is van grote meerwaarde!
 - In een bestaande school is er vaak te weinig plek of onvoldoende inrichting om andere organisaties en activiteiten ruimte te geven.

7.5 Oordeel van medewerkers kinderopvang

In de meetrondes van 2013 en 2015 is aan pedagogisch medewerkers van BSO's gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn over de samenwerking met de scholen binnen de dagarrangementen. Het oordeel van de medewerkers is hier gemiddeld neutraal over (2015: M=3.4 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5 zeer tevreden, zie tabel 7.5.1 bijlage).

Kinderen

Aan de BSO-medewerkers is gevraagd naar hun tevredenheid over de dagarrangementen met het oog op aspecten voor kinderen. De bevroegde

aspecten zijn: rust voor de kinderen, regelmaat, continuïteit, omgang met dezelfde kinderen en met dezelfde pedagogisch medewerkers, deelname aan interessante activiteiten, keuzevrijheid in activiteiten, kinderen hebben het naar hun zin, kinderen tonen prettig gedrag, sfeer, het is mogelijk om deel te nemen aan naschoolse activiteiten, en de ontwikkeling van kinderen.

De medewerkers die de vragenlijst invulden in 2015 zijn tevreden over alle genoemde aspecten van de dagarrangementen voor de kinderen. De mate van tevredenheid over de verschillende aspecten varieert weinig. Het meest tevreden is men over de sfeer (2015: $M=4.3$ op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden), en het minst over de rust voor kinderen en de ontwikkeling van kinderen (beiden $M=3.7$, dus toch gemiddeld redelijk tevreden). In vergelijking tot de resultaten van 2013 zien we alleen een verschil ten aanzien van de rust voor kinderen. In 2013 was men hier iets minder positief over dan in 2015 (2013: $M=3.3$, 2015 $M=3.7$, zie tabel 7.5.2 bijlage).

Werk

Ook is gevraagd aan de medewerkers van de BSO's naar hun tevredenheid over de dagarrangementen voor aspecten van het werk. Het betreft de contacten met ouders, contacten met leerkrachten, activiteiten op maandag, dinsdag en donderdag, activiteiten op woensdag en vrijdag, het aantal uren, de werktijden, het indelen van het werk, de werkdruk, en het werkplezier.

Gemiddeld zijn de medewerkers zowel in 2013 als in 2015 redelijk tevreden over vrijwel alle aspecten van het werk (2015: scores variëren van $M=3.3$ tot $M=3.7$ op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden). Over de contacten met ouders en het werkplezier zijn de medewerkers in beide meetjaren tevreden (resp. $M=4.2$ en $M=4.4$, zie tabel 7.5.3 bijlage).

Voorschoolse opvang

Aan medewerkers die betrokken zijn bij VSO is gevraagd naar de tevredenheid over aspecten van de VSO voor zichzelf. Het betreft de begintijd, de eindtijd, de totale tijd, de ruimte, het aantal kinderen, de inhoud van het werk en de ontbijtfaciliteiten. De medewerkers die in 2015 de vragenlijst invulden zijn gemiddeld tevreden over vrijwel alle genoemde aspecten (scores variëren van $M=3.8$ tot $M=4.2$ op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden). Alleen op het gebied van de ontbijtfaciliteiten is men wat minder tevreden ($M=2.7$). Op de aspecten ruimte en inhoud van het werk oordelen de

respondenten in 2015 wat positiever dan in 2013 (2013 resp. M=3.8 en M=3.7, 2015 resp. M=4.2 en M=4.1, zie tabel 7.5.4 bijlage).

Tussenschoolse opvang

Aan medewerkers die betrokken zijn bij tussenschoolse opvang is gevraagd naar tevredenheid over aspecten van de TSO voor zichzelf, uitgesplitst naar tevredenheid over aspecten rond het eten en aspecten omtrent het spelen tijdens het overblijven van kinderen.

Tevredenheid van medewerkers TSO voor zichzelf omtrent *het eten* van kinderen betreft de aspecten tijd om te eten, ruimte waarin de kinderen eten, het aantal begeleiders tijdens het eten en de sfeer tijdens het eten. De medewerkers die de vragenlijst in 2015 invulden zijn tevreden over de verschillende aspecten van het eten tijdens de TSO (scores variëren van M=3.7 tot M=4.0 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden, zie tabel 7.5.5 bijlage).

De tevredenheid over de tussenschoolse opvang van medewerkers voor zichzelf omtrent *het spelen* tijdens het overblijven is bevraagd op de aspecten tijd om te spelen, ruimte waar de kinderen spelen, aantal begeleiders tijdens het spelen en de sfeer tijdens het spelen. De medewerkers van 2015 zijn opnieuw tevreden over de verschillende aspecten over het spelen (scores variëren van M=3.6 tot M=4.1 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden, zie tabel 7.5.6 bijlage).

Naschoolse opvang

Ook medewerkers die betrokken zijn bij NSO kregen de vraag voorgeschoteld in hoeverre zij tevreden zijn over aspecten van de dagarrangementen voor zichzelf. Het betrof de volgende aspecten: begintijd, eindtijd, totale tijd, de ruimte, en aantal kinderen. De medewerkers die in 2015 deelnamen aan het onderzoek zijn tevreden over alle genoemde aspecten (scores variëren van M=3.6 tot M=4.0 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden, zie tabel 7.5.7 bijlage).

Algemene opmerkingen

Respondenten kregen de gelegenheid om in de webenquête aanvullende opmerkingen over de dagarrangementen in te vullen. De meeste opmerkingen

gaan over de communicatie en samenwerking met de school. Ook worden opmerkingen genoteerd over contacten met ouders, de ruimte, en de eigen aanstelling. We geven enkele voorbeelden in onderstaand kader.

1. Communicatie en samenwerking met de school
 - Afstemming en gelijkwaardig partnerschap is nog onvoldoende.
 - Scholen geven de deelnamelijsten vaak te laat door.
 - Problemen met uitwisseling door de aansluitende werktijden van leerkrachten en NSO-medewerkers: *“wij zijn vrij als zij werken, en andersom”*.
 - Er zou meer uitwisseling moeten zijn in het belang van het kind.
 - De drempel voor leerkrachten en pedagogisch medewerkers is vaak te hoog om bij elkaar binnen te lopen. Men kent elkaar niet/nauwelijks.
 - Scholen wijzigen soms vrije dagen, zonder dit naar de NSO te communiceren, dit is wel erg hinderlijk!
 - Kinderen komen soms later op de NSO vanwege straf of corvee. Wij moeten ouders bellen als ze te laat op de NSO komen ivm de veiligheid van kinderen. Leerkrachten moeten NSO serieuzer nemen.
2. Contacten met ouders
 - Er is weinig contact met ouders, alleen wanneer kinderen opgehaald worden, dat is hectisch en dan is er weinig tijd voor uitwisseling.
3. Het aanbod
 - Het aanbod aan activiteiten voor kinderen is erg divers. Wel jammer dat de tijd op ma, di, do te kort is om iets extra's uit de activiteiten te halen.
 - De georganiseerde naschoolse activiteiten zijn een succes, kinderen gaan er graag heen.
4. De ruimte/locatie
 - Onrustige overgang van school naar BSO. Deels vanwege de ruimte (BSO in een leslokaal), deels doordat kinderen met naschoolse activiteiten zich moeten melden en dan naar een ophaalplek gebracht moeten worden. Er gaat veel tijd verloren.
 - Ruimte in de leslokalen voldoet niet. Er is geen huiskamergevoel en ontspannen sfeer. Het is geen schooltijd voor de kinderen!
 - De meeste uitdagende BSO's zitten op een boerderij of bij sportvelden, niet in een schoolgebouw.
5. Aanstelling
 - Als medewerker VSO is het fijn om een groter contract te hebben en na de VSO ondersteunend te kunnen zijn voor een leerkracht, en bij de TSO en NSO.

7.6 Oordelen overall

In tabel 7.6.1 worden de gemiddelde scores en standaarddeviaties weergegeven van vier respondentgroepen over de tevredenheid met de dagarrangementen. Er zijn kleine verschillen in de algemene tevredenheid tussen de respondentgroepen. De ouders lijken het meest tevreden (2015 M=4.0 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden). De gemiddelde scores voor de schoolleiders, leerkrachten en BSO-managers ontlopen elkaar weinig (2015: scores variëren van M=3.6 tot M=3.8)¹⁶. Er zijn geen verschillen gemeten tussen de metingen van de opeenvolgende jaren. Wanneer de gegevens worden uitgesplitst per gemeente, dan zijn de resultaten vergelijkbaar. Wel valt op dat in Wijchen de oudertevredenheid in 2015 (M=4.4 op een schaal van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden) groter is dan in 2013 (M=3.6). Vanwege het geringe aantal respondenten kunnen we niet zeggen of er in het algemeen sprake is van meer tevredenheid van ouders in Wijchen.

Tabel 7.6.1 Gemiddelden en standdaarddeviaties voor tevredenheid over de dagarrangementen van de respondentgroepen

	2013			2014			2015			F-test/t-test
	N	M	sd	N	M	sd	N	M	sd	
Ouders*	178	3.9	0.64	-	-	-	31	4.0	0.58	ns
Schoolleiders**	26	3.7	0.55	17	3.7	0.47	12	3.8	0.45	ns
Leerkrachten*	95	3.6	0.72	-	-	-	57	3.6	0.56	ns
BSO-managers**	21	3.4	0.86	14	3.6	0.65	16	3.6	0.62	ns

Noot*: 1=zeer ontevreden, 5=zeer tevreden

Noot**: 1=zeer negatief, 5=zeer positief

16 Pedagogisch medewerkers zijn in deze tabel niet meegenomen. Voor hen was de vraag naar tevredenheid over de samenwerking met de school/scholen binnen het dagarrangement relevanter, maar dat is dus specifiekier geformuleerd dan algemene tevredenheid.

8 Samenvatting en conclusies

Het doel van het onderzoek naar de Pilot Gemeentebrede dagarrangementen is inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de dagarrangementen, de tevredenheid van de ouders en het personeel over de dagarrangementen, de effecten op kinderen, en de mogelijkheden van het combineren van arbeid en zorg, met het oog op mogelijke opschaling van sluitende dagarrangementen binnen Nederland.

Hiertoe zijn drie onderzoeksvragen geformuleerd, die achtereenvolgens in paragrafen 8.1 t/m 8.3 beantwoord worden.

1. Hoe ziet het sluitend dagarrangement er in de feitelijke situatie uit, en hoe ontwikkelt het arrangement zich gedurende de loop van de pilot?
2. Wat zijn de gevolgen van sluitende dagarrangementen voor het gebruik ervan en de mogelijkheden van het combineren van arbeid en zorg?
3. Wat zijn de gevolgen van sluitende dagarrangementen voor de tevredenheid van ouders en het personeel van de school en de kinderopvang?

Het onderzoek kent een aantal beperkingen. Ten eerste neemt slechts een beperkt aantal scholen en BSO's deel aan de Pilot gemeentebrede dagarrangementen: 42 scholen en 35 BSO's, ongelijk verdeeld over de drie gemeenten, Nijmegen, Zaanstad en Wijchen. In de drie gemeenten waren de ontwikkelingen om tot dagarrangementen te komen al gestart, voordat deze door het Ministerie van SZW als pilot werden benoemd. Er was geen financiële tegemoetkoming verbonden aan deelname aan de pilot, waardoor deelname aan het onderzoek niet als voorwaarde kon worden gesteld. De respons was dan ook niet hoog en de aantallen bleken te klein om apart per gemeente

zinvolle uitspraken te kunnen doen. Er is daarom uitsluitend overkoepelend gerapporteerd met hier en daar een voetnoot, wanneer er sprake leek van duidelijke verschillen tussen gemeenten.

Doel van het onderzoek was om via de drie metingen inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de dagarrangementen, de tevredenheid van de ouders en het personeel over de dagarrangementen, de effecten op kinderen, en de mogelijkheden van het combineren van arbeid en zorg. Voor het in kaart brengen van ontwikkelingen is bij een matige respons tenminste de deelname door steeds dezelfde respondenten noodzakelijk. Hiervan was maar zeer ten dele sprake in het onderzoek of het kon niet worden vastgesteld door anonimiteit. We behandelen de drie metingen als drie verschillende momentopnames, waarbij we uiteraard wel kijken naar eventuele verschillen. We kunnen niet precies aangeven hoe de stand van zaken momenteel is met betrekking tot de invulling en organisatie van de dagarrangementen, omdat niet alle beoogde respondenten deelnamen aan het onderzoek. De resultaten van het onderzoek dienen dan ook met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

8.1 Sluitende dagarrangementen?

De ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap vinden het belangrijk dat de combinatie van werk en zorg voor ouders vereenvoudigt. Met de pilot richten zij zich op sluitende dagarrangementen, dat wil zeggen op verbetering van de tijdsknelpunten binnen de combinatie van werk en privésituatie van werkende ouders met schoolgaande kinderen. De ministeries streven daarbij voor de invulling van het dagarrangement ook naar combinatiefuncties van personeel van de opvangorganisaties en onderwijspersoneel. Ook is afstemming tussen de betrokken partners, niet alleen organisatorisch en praktisch, maar ook pedagogisch, van belang, mede om zo bij te dragen aan de ontwikkeling van kinderen.

Praktische organisatie

De meeste scholen uit de pilot bieden een dagarrangement bestaande uit vijf dagen onderwijs, met buitenschoolse opvang en/of naschoolse activiteiten, waarbij de verdeling niet op alle dagen hetzelfde is. De dagarrangementen bestaan in de meeste gevallen uit voorschoolse, tussenschoolse en naschoolse

opvang of activiteiten zonder continuooster. Dagarrangementen zonder voorschoolse opvang komen ook voor. Een continuooster wordt op enkele scholen gerealiseerd (op 1 school in 2013, op 5 in 2014, op 3 in 2015, voor zover bekend) .

Voorschoolse opvang duurt (in 2015) vaak meer dan een uur, tussenschoolse opvang, waarvoor vaak gebruik gemaakt wordt van betaalde medewerkers (niet zijnde ouders, of personeel van scholen en BSO's), duurt doorgaans een uur. Combinatiefuncties komen op de meeste scholen (tweederde van de responderende schoolleiders) niet voor. Ook BSO-personeel werkt volgens driekwart van de BSO-managers niet (meer) op de scholen. In 2013 kwam dit veel vaker voor.

Naschoolse opvang, aangeboden door de BSO's, bestaat in 2015 op de maandag, dinsdag, donderdag en evt. vrijdag uit opvang van 2 tot maximaal 4 uur en dat was in 2013 en 2014 niet of nauwelijks anders. Op woensdag en evt. vrijdag is er meer variatie in het aanbod in uren: van 2 tot 4 uur, 4 tot 5 uur en (minder vaak) meer dan 5 uur.

Op dinsdag en donderdag en in 2015 óók op de maandag en woensdag blijken alle (responderende) scholen naschoolse activiteiten aan te bieden. Op vrijdagen varieert dit; in 2015 gebeurt dit op de helft van de scholen niet (meer). Het aantal uren is vaak maximaal 2 uur, maar op de donderdag en woensdag ook wel méér dan 2 uur. Er is overigens een aardige spreiding over de typen activiteiten die geboden worden. De cursussen op het gebied van kunst, cultuur, muziek en andere creatieve activiteiten worden op alle en die voor sport en spel worden op de meeste scholen aangeboden. Het aanbod voor ICT lijkt sterk toegenomen: van een kwart van de scholen in 2013 naar ruim tweederde in 2015. Dat geldt in iets minder sterke mate ook voor communicatie/taalontwikkeling.

Het is voor een sluitend dagarrangement wenselijk als opvang en onderwijs op één locatie plaatsvinden. Dat gebeurt bij ongeveer de helft van de scholen (in 2013 en 2015)¹⁷. In de andere gevallen – en als er andere locaties bij het

17 Vooral in Zaanstad en Wijchen was dat in 2013 het geval. In Nijmegen is en was vaker sprake van meerdere locaties waar kinderen verblijven.

dagarrangement betrokken zijn in verband met naschoolse activiteiten - is er dus vervoer nodig. Het vervoer van de kinderen tussen de verschillende locaties was in 2013 en 2014 nog niet overal en voor alle locaties geregeld (tabel 3.2.2 bijlage). In 2015 is er op één school (van de zes responderende scholen in 2015) nog geen vervoer geregeld.

Als er vervoer plaatsvindt, moet er iemand verantwoordelijk zijn voor de kinderen. Volgens de schoolleiders ligt de verantwoordelijkheid meestal bij de instelling voor BSO. Naar opgave van BSO-managers is er in 2015 doorgaans (enige) duidelijkheid wie er verantwoordelijk is voor de kinderen. Ook leerkrachten vinden over het geheel genomen dat er tamelijk veel duidelijkheid is over de verantwoordelijkheid voor de kinderen tijdens het vervoer en meer dan in eerdere jaren.

Samenwerking en afstemming

Naast de organisatorische en inhoudelijke invulling van het dagarrangement is een goede samenwerking en afstemming, zowel praktisch als pedagogisch, tussen enerzijds scholen en anderzijds instellingen voor buitenschoolse opvang en naschoolse activiteiten belangrijk en wenselijk.

Een goede afstemming binnen het dagarrangement zal lastiger zijn wanneer er meerdere organisaties voor buitenschoolse opvang bij een school zijn betrokken. In 2015 werkt driekwart van de scholen in het kader van de pilot gemeentebrede dagarrangementenamen met één BSO samen. Dat was in eerdere jaren anders: in 2013 werkte de helft van de scholen samen met één BSO en de andere met meer BSO's. Andersom werkt de helft van de BSO-locaties in 2015 met twee scholen samen, terwijl in eerdere jaren in de meeste gevallen met één school werd samengewerkt.

In hoeverre is er praktische en pedagogische afstemming tussen scholen en BSO's? Praktische afstemming - een goede communicatie over het lesrooster, vrije dagen, studiedagen, etc. - tussen school en BSO is vrijwel overal gerealiseerd en lijkt toegenomen over de jaren. Pedagogische afstemming - een gedeelde pedagogische visie en afspraken over hoe om te gaan met diverse vormen van gedrag - is bij ruim een derde van de scholen in 2015 (en meer dan in eerdere meetjaren) gerealiseerd; ruim een derde is daar mee bezig.

Praktische afstemming tussen scholen en organisaties voor naschoolse activiteiten is er overal in 2015 (en dat was in eerdere meetjaren nog niet overal zo); pedagogische afstemming is er volgens tweederde van de schoolleiders in 2015. Pedagogische afstemming lijkt ook wat toegenomen te zijn..

Organisatorische overdracht met de BSO - bijvoorbeeld afspraken over het vervoer van de kinderen van de scholen naar de BSO, afspraken over presentie en afmelding - gebeurt volgens de meeste schoolleiders in 2015 als het kind voor het eerst naar de BSO gaat en volgens enkele schoolleiders alleen als er iets bijzonder met het kind is (in eerdere meetjaren gebeurde dit laatste juist vooral). Inhoudelijke overdracht tussen school en BSO - afspraken over hoe scholen en BSO elkaar informeren over het gedrag van kinderen en over bijzondere omstandigheden die zich voordoen op school of in de gezinssituatie - gebeurt volgens ruim de helft van de schoolleiders als er iets bijzonder met het kind is en in mindere mate als een kind voor het eerst naar de BSO gaat. Volgens BSO managers is er vooral organisatorische en inhoudelijke overdracht als er iets bijzonders met een kind is.

Organisatorische overdracht met organisatie die buitenschoolse activiteiten bieden, lijkt in 2015 vaker plaats te vinden dan eerder. Inhoudelijke overdracht gebeurt in 2015 volgens driekwart van de schoolleiders (en vaker dan in eerdere meetjaren).

Gezamenlijke activiteiten van school en BSO vinden in 2015 vaker plaats dan in 2013: volgens bijna de helft van de schoolleiders (en volgens bijna alle BSO managers) vindt éénmaal per kwartaal een gezamenlijke activiteit plaats. Aan BSO managers is ook gevraagd naar mogelijke samenwerking tussen BSO en andere organisaties dan scholen in het kader van het dagarrangement, bijvoorbeeld een sportvereniging en een muziekvereniging. Ongeveer de helft van de BSO-managers geeft aan dat er samenwerking met andere partners is, op het terrein van activiteiten die geboden worden, zoals kunst en cultuur, sport en spel, etc. Volgens een groot deel van de BSO managers doen in 2015 niet alleen kinderen van de BSO mee aan deze activiteiten, maar ook andere kinderen.

8.2 Gebruik van de dagarrangementen; combineren van arbeid en zorg

Gebruik van opvang

Het gebruik maken van dagarrangementen hangt uiteraard af van de kosten, wachtlijsten, voorrangsregelingen en ook van het aanbod in dagen, uren, vormen en soorten activiteiten. We vroegen schoolleiders, BSO-managers én ouders naar deze aspecten en ouders naar gebruik.

De kostprijs voor buitenschoolse opvang ligt gemiddeld op € 6,35 per uur, maar in Zaanstad beduidend lager. De prijs is voor ouders vrijwel geen reden om wel of niet gebruik te maken van opvang.

Enkele BSO's hebben wachtlijsten. Op circa tweederde van de BSO's bestaat een voorrangsregeling voor kinderen van scholen waarmee wordt samengewerkt in het kader van de pilot gemeentebrede dagarrangementen.

In 2015 maakt ongeveer de helft van de (responderende) ouders gebruik van opvang, terwijl dat in 2013 81 procent was. Ouders maken op verschillende dagen van opvang gebruik, maar op woensdagen het minst en op vrijdag ook minder dan op de andere weekdays. In 2015 wordt het aanbod naschoolse activiteiten het meest gebruikt (bijna een derde van de ouders), al dan niet in combinatie met tussenschoolse opvang, maar vooral alleen. De naschoolse activiteiten waarvan de ouders gebruik maken zijn in 2015 (en in 2013) vooral activiteiten op het gebied van kunst, cultuur, muziek en andere creatieve activiteiten (tweederde van de ouders). Ook schoolleiders houden deelname bij (In 2015 houdt 85 procent van de schoolleiders dit bij; dat was in eerdere meetjaren ongeveer de helft): in 2015 neemt 0-60 procent (en vooral 21-60 %) van de kinderen deel aan naschoolse activiteiten (in 2013 gaf de helft van de scholen aan dat meer dan 80 procent deelnam).

De meest gebruikte opvangvorm in 2013 was 'alleen tussenschoolse opvang'. Tussenschoolse opvang (in combinatie met andere vormen van opvang) wordt in 2015 door bijna een kwart van de ouders gebruikt. Volgens schoolleiders in 2015 neemt 0 tot 80 procent van de kinderen aan tussenschoolse opvang (overblijf) deel.

Van naschoolse opvang wordt weinig gebruik gemaakt (en minder in 2015 dan in 2013). Van voorschoolse opvang (ook in combinatie met andere vormen van

opvang) wordt zeer weinig gebruik gemaakt, maar het wordt ook weinig geboden.

Redenen van ouders voor gebruik van opvang

Ouders maken om verschillende redenen gebruik van opvang en/of naschoolse activiteiten binnen het dagarrangement: vanwege werk (minder dan de helft) en vanwege de reden 'omdat mijn kind veel extra's leert'. In 2013 was werk verreweg de belangrijkste reden voor ouders om gebruik te maken van opvang.

Veel voorkomende redenen om géén gebruik te maken van opvang en/of naschoolse activiteiten binnen het dagarrangement zijn dat ouders het niet nodig vinden (tweederde in 2015) en/of dat er andere opvang is voor de kinderen (bv. zelf geregeld; bijna een derde in 2015). We zien dus dat het argument 'werk' minder relevant lijkt dan in 2013: toen kozen meer ouders vanwege werk voor opvang en hadden ook iets minder ouders opvang nodig, onder meer vanwege werk dan in 2015.

Combinatie zorg en werk

Wat zijn de mogelijkheden van het combineren van arbeid en zorg en wat is de rol van sluitende dagarrangementen daarin?

Bijna alle responderende ouders verricht(t)en betaald werk en de meesten van hen werken tussen de 21 en 30 uur of tussen de 31 en 40 uur per week. Op de woensdagen werd/wordt wat minder gewerkt dan op de overige weekdays, maar in 2015 iets meer dan in 2013. Het overgrote deel van de responderende ouders had/heeft een partner en bijna alle partners verrichten betaald werk en werken in verreweg de meeste gevallen (bijna) fulltime.

Gemiddeld vinden de ouders dat het goed lukt om zorg en werk goed te combineren en dat is in 2015 meer het geval dan in 2013

(m.u.v. Zaanstad). Vooral in Nijmegen lijkt vooruitgang te zijn geboekt. Echter, waar het dagarrangement in 2013 (redelijk) goed leek bij te dragen aan het goed kunnen combineren van werk en zorg, lijkt dat in 2015 veel minder het geval: bijna tweederde van de ouders vindt dat het dagarrangement daar niet aan bijdraagt. De mogelijkheid om zorg en werk te combineren is dus wel toegenomen, maar kan op basis van de antwoorden van responderende ouders niet aan het dagarrangement worden toegeschreven.

Aan de ouders is een open vraag gesteld naar welke aanpassingen zij zouden wensen om de combinatie werk-opvang verder te verbeteren. Opvallend veel ouders gaven in 2013 aan dat zij graag een continuurooster aangeboden zouden willen krijgen. Ook vonden veel ouders dat de opvang goedkoper zou moeten zijn en dat er meer cursussen en activiteiten aangeboden zouden moeten worden. In 2015 wordt nog steeds de wens t.a.v. een continuurooster geuit. Daarnaast worden de volgende problemen genoemd: geen opvang in de vakantie, de kosten, (niet) weten wie er tussen de middag op de kinderen let, eerder weten wanneer kinderen ingeloot zijn voor activiteiten en hoe laat deze starten, meer flexibele tijdcontracten (dus niet verplicht een hele middag af hoeven nemen), meer activiteiten op BSO, meer afwisseling. Maar er zijn ook ouders die geen aanpassingen wensen en vinden dat er voldoende aanbod is.

8.3 Tevredenheid over de dagarrangementen

In deze paragraaf gaan we in op de tevredenheid van de betrokkenen over de dagarrangementen vanuit verschillende invalshoeken. We onderscheiden hierbij de tevredenheid over aspecten voor de kinderen, aspecten voor onderwijs en opvang, enkele aspecten op het gebied van de organisatie van dagarrangementen en aspecten voor het werk van leerkrachten en pedagogisch medewerkers.

Aspecten voor kinderen

Hoe kijken betrokkenen aan tegen de meerwaarde van dagarrangementen voor de ontwikkeling en het welzijn van de kinderen? Alle betrokkenen blijken hierover een positief beeld te hebben. Ongeveer tweederde deel van de responderende ouders is van mening dat de dagarrangementen een positieve bijdrage levert aan de ontwikkeling van hun kind. Schoolleiders en BSO-managers zien een meerwaarde voor de ontwikkeling van de kinderen, en leerkrachten en pedagogisch medewerkers geven aan dat zij tevreden zijn over de dagarrangementen in relatie tot de ontwikkeling van kinderen. Ouders menen dat het welzijn van hun kinderen bij alle vormen van kinderopvang, zoals geboden binnen de dagarrangementen, gewaarborgd is. Kinderen hebben het volgens de ouders het meest naar hun zin tijdens opvang door gastouders. Tijdens de tussenschoolse opvang (overblijf) zouden kinderen het het minst naar hun zin hebben. Mogelijk speelt dit een rol bij de vraag van ouders naar een continuurooster (zie paragraaf 8.2).

Ook de overige respondentgroepen zijn overwegend tevreden over de meerwaarde van dagarrangementen voor aspecten betreffende het welzijn van kinderen. We stelden hierover verschillende vragen per respondentgroep over aspecten als rust, regelmaat, continuïteit, mogelijkheden tot deelname aan interessante activiteiten, keuzemogelijkheden, en vertrouwde gezichten van andere kinderen en pedagogisch medewerkers. Pedagogisch medewerkers zijn in 2015 nog wat positiever geworden over de rust voor kinderen door de dagarrangementen, in vergelijking met hun oordeel in 2013.

Leerkrachten lijken iets kritischer dan de overige respondentgroepen, toch zijn ze overwegend redelijk tevreden over de gevraagde aspecten met betrekking tot het welzijn van hun leerlingen. Aan hen is aanvullend gevraagd naar de concentratie van leerlingen en hun prestaties in het kader van de dagarrangementen. Ook hierover is men redelijk tevreden.

Aan ouders en leerkrachten zijn vragen gesteld naar de mate van tevredenheid over verschillende aspecten van de dagarrangementen voor de kinderen. Het gaat hierbij om begintijden en eindtijden, overblijven en de daarin voorziene tijd om te eten en spelen, het toezicht tijdens tussenschoolse opvang, en oordelen over VSO, NSO en NSA. Leerkrachten zijn over alle aspecten redelijk tevreden. Ouders zijn over de meeste aspecten meer dan tevreden, behalve over de aspecten tijd en toezicht tijdens eten en spelen bij de tussenschoolse opvang: over deze aspecten is men overall redelijk tevreden.

Organisatie-aspecten

Ouders zijn tevreden over de afstand tussen verschillende locaties en de organisatie van het vervoer van de kinderen tussen de locaties. Dit is niet verwonderlijk aangezien de kinderen meestal slechts één locatie bezoeken (in 2015 bijna 80% van de kinderen).

Ouders zijn redelijk tevreden over de verdeling van verantwoordelijkheden tussen school en opvangorganisaties, over de praktische en pedagogische afstemming, de uitwisseling van informatie over de kinderen en afstemming van aanbod en activiteiten. Over deze twee laatste aspecten is de tevredenheid van respondenten in 2015 wat groter dan in 2013.

Evenals de ouders, zijn ook de leerkrachten en BSO-managers redelijk tevreden over de aspecten van samenwerking tussen school en BSO/NSA, de organisatie van de overdracht en de inhoud van de overdracht van kinderen tussen school en BSO/NSA.

Over de meerwaarde van dagarrangementen voor samenwerking en contacten tussen betrokkenen (school en ouders, BSO en ouders, school en BSO, school en andere partners, en BSO en andere partners) oordelen schoolleiders en BSO-managers neutraal tot redelijk tevreden. Het meest positief zijn schoolleiders en BSO-managers over de contacten met scholen en BSO's. Schoolleiders en BSO-managers zijn in gelijke mate positief over de contacten met ouders. Over contacten met andere partners zijn scholen wat positiever dan BSO-managers. Ook aan pedagogisch medewerkers is gevraagd naar hun tevredenheid over contacten met ouders, en over contacten met leerkrachten in het kader van de dagarrangementen. Over contacten met ouders zijn ze tevreden, en wat positiever dan de schoolleiders en BSO-managers. Over contacten met leerkrachten zijn ze redelijk tevreden. Verder zijn de pedagogisch medewerkers redelijk tevreden over de samenwerking met de scholen binnen de dagarrangementen.

Tevredenheid leerkrachten

De leerkrachten oordelen in het algemeen neutraal over aspecten van de dagarrangementen voor henzelf. Hierbij gaat het om begin- en eindtijden, toezicht houden tijdens eten en spelen, de lunchpauze, werktijden en eventuele combinatiefunctie. Over de begintijd is men gemiddeld wel tevreden. Over de eindtijd en werktijden zijn de leerkrachten die in 2015 de vragenlijst invulden wat minder positief dan de respondenten in 2013. Aangezien de deelnemende leerkrachten in de twee metingen grotendeels niet op dezelfde scholen werkzaam waren, kunnen we niet spreken van een ontwikkeling. Redelijk tevreden zijn de leerkrachten over aspecten van de dagarrangementen die samenhangen met onderwijs en hun werk. Het gaat om de mogelijkheid om eigen lessen in te delen, werkzaamheden in te delen, werkplezier en effectieve onderwijstijd. Alleen over de werkdruk zijn leerkrachten wat minder tevreden.

Tevredenheid pedagogisch medewerkers

Pedagogisch medewerkers zijn in het algemeen redelijk tevreden over aspecten van de dagarrangementen voor hun werkzaamheden. We vroegen naar hun oordeel over activiteiten op verschillende dagen, het aantal uren, werktijden, het indelen van het werk, werkdruk en werkplezier. Over de meeste aspecten is men redelijk tevreden, over het aantal uren en de werktijden is men wat neutraler. Als het gaat om werkplezier dan is men meer dan tevreden.

Aangezien de pedagogisch medewerkers ingezet kunnen worden voor verschillende vormen van opvang voor kinderen, hebben we ook gevraagd naar hun oordelen per onderdeel.

Medewerkers, betrokken bij voorschoolse opvang, zijn tevreden over de aspecten begintijd, eindtijd, totale tijd, ruimte, aantal kinderen en inhoud van het werk. Over de ontbijtfaciliteiten was men wat minder tevreden. De ruimte en de inhoud van het werk werd in 2015 iets positiever beoordeeld dan in 2013, maar we mogen dit niet interpreteren als een ontwikkeling.

Medewerkers, betrokken bij tussenschoolse opvang, werden bevraagd op aspecten betreffende tijd en ruimte om te eten en te spelen voor kinderen, de begeleiding en de sfeer. Over alle aspecten waren de medewerkers tevreden. Ook medewerkers, betrokken bij naschoolse opvang, is gevraagd hun tevredenheid aan te geven op relevante aspecten, zoals begin- en eindtijd, totale tijd, ruimte en aantal kinderen. Ook deze medewerkers waren tevreden.

Tevredenheid over dagarrangementen overall

Zoals hiervoor vermeld wijzen de resultaten op tevredenheid over de invloed van dagarrangementen op de ontwikkeling en het welzijn van de kinderen. Hoewel ook over de organisatie en samenwerking een redelijk grote tevredenheid wordt geuit bij de beantwoording van de gesloten vragen, maken enkele respondenten hierover ook kritische opmerkingen bij de beantwoording van de open vragen. Zo zou men tot meer samenwerking willen komen wat betreft afspraken en regels voor kinderen: “meer gezamenlijk optrekken, meer gelijkwaardig partnerschap”. Geopperd wordt dat een organisatiestructuur met één leidinggevende voor school en BSO voordeel zou bieden, mede in relatie tot personele aspecten. Ook contacten met ouders kunnen dan centraal geregeld worden.

Voorts worden mogelijkheden gezien voor betere afstemming en organisatie van meer praktische zaken zoals (school)tijden, en de ruimte waarin opvang voor kinderen wordt georganiseerd. Men vindt opvang van leerlingen in de klaslokalen geen goede zaak, in verband met de sfeer en faciliteiten in deze ruimten.

Voorts verdient de organisatie van tussenschoolse opvang aandacht. Ouders menen dat hun kinderen het tijdens TSO het minder naar hun zin hebben dan tijdens de andere onderdelen van dagarrangementen. Een leerkracht oppert dat kinderen meer gebaat zijn bij een continu-rooster. Leerkrachten zijn ook minder tevreden over de tussenschoolse opvang. Het gaat hierbij om hun

lunchpauze en het toezicht houden op de leerlingen tijdens eten en spelen. Opgemerkt wordt dat schoolleiding en leerkrachten zich alleen op onderwijs zouden moeten richten, en dat het niet prettig is om met leerlingen samen de lunch te moeten gebruiken.

Enkele schoolleiders geven verder nog aan dat het organiseren van dagarrangementen veel tijd kost en dat financiële ondersteuning van de gemeente voorlopig nog belangrijk blijft.

Ten slotte is aan ouders, schoolleiders, leerkrachten, en managers BSO gevraagd naar hun overall oordeel over de dagarrangementen. We zagen dat men gemiddeld (redelijk) tevreden is. De ouders lijken het meest tevreden, maar het oordeel van de andere respondentgroepen wijkt hier weinig vanaf.

Literatuur

- Doornenbal, J. (2009). *Nieuwe tijden in onderwijs en opvang. Pedagogische kernwaarden en leidraden*. Voordracht Symposium Nieuwe tijden in Onderwijs en opvang. Den Haag, 18 mei 2009.
- Doornenbal, J. (2012). *Opgroeien doe je maar één keer. Pedagogisch ontwerp voor het kindcentrum*. Groningen. (In opdracht van het project Andere Tijden in onderwijs en opvang).
- Grinten, M. van der & Duin, A. (red.) (2009). *Nieuwe tijden in onderwijs en opvang*. Een advies van het veld aan de regering. Utrecht: Oberon & Duin projectmanagement.
- Grinten, M. van der & Duin, A. (2009). *Vorbereidingsnotitie*. Symposium Naar nieuwe tijden in onderwijs en opvang. Den Haag, 18 mei 2009.
- Schreuder, L. Valkesteijn, M. & Mewissen, S. (2008). *School met vijf O's*. Onderwijs, opvoeding, ontwikkeling, opvang en ontspanning in een dagarrangement. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut/Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Studulski, F., Klopogge, J., Aarssen, J., Bontje, D. & Broekhof, K. (2005). *Quick-scan dagarrangementen in zeven landen*. Utrecht: Sardes.
- Tijden van de samenleving. Slimmer organiseren van tijd en plaats van arbeid en dienstverlening (2011). Den Haag: SER. (Advies 11/06).

Bijlage: Tabellen

Tabellen hoofdstuk 3

Tabel 3.1.1 Globale organisatie dagarrangement in 2013, 2014 en 2015
(aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
alle dagen hetzelfde qua indeling onderwijs, BSO en/of NSA	1	4%	1	6%	0	0%
vijf dagen onderwijs, BSO en/of NSA, maar indeling onderwijs, BSO en/of NSA niet op alle dagen hetzelfde	19	79%	11	61%	11	85%
vier dagen BSO en/of NSA	4	17%	6	33%	2	15%
Totaal	24	100%	18	100%	13	100%

Tabel 3.1.2b Combinatie van aanbod binnen dagarrangement per gemeente in 2015
(aantallen)

	2015			
	Nijmegen	Zaanstad	Wijchen	Totaal
hele dag opvang (VSO, TSO, NSO en/of NSA)	2	4	0	6
hele dag opvang (VSO, NSO en/of NSA) mét continuurooster	1	0	1	2
tussen- en naschoolse opvang (NSO en/of NSA)	3	0	1	4
continuurooster met NSO en/of NSA	1	0	0	1
Totaal	7	4	2	13

Tabel 3.1.2c Alle combinaties van aanbod binnen dagarrangement in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
VSO + TSO + NSA	4	15%	0	0%	0	0%
VSO + TSO + NSO	3	12%	0	0%	0	0%
VSO + TSO + NSA + NSO	10	38%	8	44%	6	46%
TSO + NSA	3	12%	2	11%	2	15%
TSO + NSO	1	4%	0	0%	0	0%
TSO + NSA + NSO	4	15%	3	17%	2	15%
Continuurooster + NSO	1	4%	1	6%	0	0%
Continuurooster, NSA, NSO	0	0%	0	0%	1	8%
VSO, Continuurooster, NSA, NSO	0	0%	4	22%	0	0%
VSO, Continuurooster, NSA	0	0%	0	0%	2	15%
Totaal	26	100%	18	100%	13	100%

Tabel 3.1.3 Voorschoolse opvang in uren volgens schoolleiders in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
minder dan een uur	3	18%	0	0%	2	22%
één uur	9	53%	7	58%	4	44%
meer dan één uur	5	29%	5	42%	3	33%
Totaal	17	100%	12	100%	9	100%

Tabel 3.1.4 Voorschoolse opvang in uren volgens BSO-managers in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
minder dan een uur	7	39%	0	0%	0	0%
één uur	11	61%	5	38%	4	29%
meer dan één uur	0	0%	8	62%	10	71%
Totaal	18	100%	13	100%	14	100%

Tabel 3.1.5 Tussenschoolse opvang in uren volgens schoolleiders in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
minder dan een uur	0	0%	0	0%	2	20%
één uur	5	56%	2	20%	3	30%
meer dan één uur	4	44%	8	80%	5	50%
Totaal	9	100%	10	100%	10	100%

Tabel 3.1.6 Naschoolse opvang ma, di do en evt. vrijdag in uren volgens schoolleiders in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
minder dan twee uur	0	0%	2	13%	0	0%
twee uur tot maximaal vier uur	19	100%	14	88%	10	100%
meer dan vier uur	0	0%	0	0%	0	0%
Totaal	19	100%	16	100%	10	100%

Tabel 3.1.7 Naschoolse opvang woens- en evt. vrijdag in uren volgens schoolleiders in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
twee uur tot maximaal vier uur	2	13%	7	47%	4	44%
meer dan vier uur tot maximaal vijf uur	8	50%	6	40%	3	33%
meer dan vijf uur	6	38%	2	13%	2	22%
Totaal	16	100%	15	100%	9	100%

Tabel 3.1.8 Naschoolse opvang ma, di do en evt. vrij in uren volgens BSO managers in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
minder dan twee uur	0	0%	0	0%	0	0%
twee uur tot maximaal vier uur	20	95%	13	93%	14	88%
meer dan vier uur	1	5%	1	7%	2	13%
Totaal	21	100%	14	100%	16	100%

Tabel 3.1.9 Naschoolse opvang woe en evt. vrijdag in uren volgens BSO managers in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
twee uur tot maximaal vier uur	0	0%	0	0%	1	8%
meer dan vier uur tot maximaal vijf uur	1	6%	1	10%	0	0%
meer dan vijf uur	16	94%	9	90%	12	92%
Totaal	17	100%	10	100%	13	100%

Tabel 3.1.10 Aanbod naschoolse activiteiten in uren per dag in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

		Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
		N	%	N	%	N	%
maandag	geen	2	2%	1	1%	0	0%
	max twee uur	15	16%	12	14%	11	17%
	> 2 uur	3	3%	3	4%	2	3%
dinsdag	geen	0	0%	0	0%	0	0%
	max twee uur	16	17%	13	16%	11	17%
	> 2 uur	3	3%	3	4%	2	3%
woensdag	geen	4	4%	3	4%	0	0%
	max twee uur	9	9%	10	12%	7	11%
	tussen twee en vier uur	5	5%	3	4%	4	6%
	> 4 uur	1	1%	1	1%	1	2%
donderdag	geen	0	0%	0	0%	0	0%
	max twee uur	9	9%	11	13%	7	11%
	> 2 uur	10	11%	6	7%	6	10%
vrijdag	geen	4	4%	7	8%	6	10%
	max twee uur	10	11%	7	8%	5	8%
	tussen twee en vier uur	4	4%	2	2%	1	2%
	> 4 uur	0	0%	1	1%	0	0%
Totaal		95	100%	83	100%	63	100%

Tabel 3.1.11 Aanbod van activiteiten en aantal cursussen per jaar in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

Per activiteit staat steeds het aantal scholen weergegeven die de activiteit aanbieden, opgedeeld naar het aantal cursussen per jaar. Ook is de percentuele verdeling naar aantal cursussen per jaar weergegeven per activiteit

2013 (n=21)	Kunst, cultuur, Muziek etc.		Sport en spel		ICT		Communicatie en taal		Techniek en natuur		Kookles		Andere cursussen	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 cursus	2	10%	2	10%	4	80%	4	36%	4	29%	6	46%	4	29%
2 cursussen	1	5%	3	15%	0	0%	4	36%	6	43%	3	23%	2	14%
3 cursussen	6	29%	1	5%	0	0%	0	0%	2	14%	0	0%	3	21%
4 cursussen	1	5%	3	15%	0	0%	2	18%	0	0%	3	23%	1	7%
5 of meer	11	52%	11	55%	1	20%	1	9%	2	14%	1	8%	4	29%
Totaal aantal scholen	21	100%	20	95%	5	24%	11	52%	14	67%	13	62%	14	67%

2014 (n=16)	Kunst, cultuur, Muziek etc.		Sport en spel		ICT		Communicatie en taal		Techniek en natuur		Kookles		Andere cursussen	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 cursus	1	6%	0	0%	3	75%	2	29%	4	33%	1	8%	3	27%
2 cursussen	2	13%	2	13%	1	25%	2	29%	6	50%	7	58%	2	18%
3 cursussen	3	19%	4	27%	0	0%	0	0%	1	8%	1	8%	1	9%
4 cursussen	4	25%	2	13%	0	0%	0	0%	0	0%	2	17%	2	18%
5 of meer	6	38%	7	47%	0	0%	3	43%	1	8%	1	8%	3	27%
Totaal aantal scholen	16	100%	15	94%	4	25%	7	44%	12	75%	12	75%	11	69%

2015 (n=13)	Kunst, cultuur, Muziek etc.		Sport en spel		ICT		Communicatie en taal		Techniek en natuur		Kookles		Andere cursussen	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1 cursus	0	0%	0	0%	7	78%	0	0%	2	20%	4	33%	0	0%
2 cursussen	0	0%	1	8%	1	11%	4	40%	4	40%	2	17%	0	0%
3 cursussen	3	29%	3	23%	1	11%	2	20%	0	0%	2	17%	3	43%
4 cursussen	4	29%	1	8%	0	0%	1	10%	1	10%	0	0%	2	29%
5 of meer	6	43%	8	62%	0	0%	3	30%	3	30%	4	33%	2	29%
Totaal aantal scholen	13	100%	13	100%	9	69%	10	77%	10	77%	12	92%	7	54%

Tabel 3.2.1 Aantal locaties betrokken bij het dagarrangement in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
één locatie (alles onder één dak)	12	46%	4	22%	6	46%
twee locaties	9	35%	11	61%	4	31%
meer dan twee locaties	5	19%	3	17%	3	23%
Totaal	26	100%	18	100%	13	100%

Tabel 3.2.2 Vervoer tussen locaties in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
nee	2	14%	2	14%	1	17%
ja, alleen tussen school en BSO	8	57%	10	71%	2	33%
ja, tussen alle locaties (instellingen op het gebied van vrijetijdsbesteding, etc.)	4	29%	2	14%	3	50%
Totaal	14	100%	14	100%	6	100%

Tabel 3.2.3 Verantwoordelijkheid tijdens vervoer volgens schoolleiders in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
de school	0	0%	0	0%	1	14%
de BSO	11	79%	11	79%	3	43%
anders, nl.	3	21%	3	21%	3	43%
Totaal	14	100%	14	100%	7	100%

Tabel 3.2.4 Duidelijkheid over verantwoordelijkheid tijdens vervoer volgens BSO managers in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
nee, geen enkele duidelijkheid	1	5%	8	53%	0	0%
weinig duidelijkheid	2	10%	5	33%	2	13%
enige duidelijkheid	5	24%	0	0%	9	60%
tamelijk veel duidelijkheid	8	38%	0	0%	4	27%
volkomen duidelijkheid	5	24%	2	13%	0	0%
Totaal	21	100%	15	100%	15	100%

Tabel 3.2.5 Duidelijkheid over verantwoordelijkheid volgens leerkrachten in 2013 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2015	
	N	%	N	%
nee, geen enkele duidelijkheid	0	0%	0	0%
weinig duidelijkheid	6	6%	5	8%
enige duidelijkheid	23	23%	12	20%
tamelijk veel duidelijkheid	52	53%	26	43%
volkomen duidelijkheid	17	17%	18	30%
Totaal	98	100%	61	100%

Tabel 3.2.6 Tevredenheid over verdeling verantwoordelijkheden bij leerkrachten (aantallen, gemiddelden op schaal van 1 zeer ontevreden naar 5 zeer tevreden, standaarddeviaties)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
Nijmegen	56	3.6	1.28	25	3.6	0.87
Zaansstad	21	3.7	1.62	18	3.6	1.09
Wijchen	23	3.3	1.11	18	3.5	1.28
Totaal	91	3.6	0.86	57	3.6	0.60

Tabel 3.3.1 Inzet bij tussenschoolse opvang (TSO) in 2013 en 2014 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015 ¹⁸	
	N	%	N	%	N	%
onbetaalde inzet van ouders/vrijwilligers	0	0%	0	0%		
betaalde inzet van ouders	3	12%	0	0%		
inzet van leerkrachten	1	4%	6	35%		
inzet van ander onderwijspersoneel	0	0%	0	0%		
inzet van de BSO-medewerkers	4	15%	2	12%		
inzet van vrijwilligers, gecoördineerd door de BSO	5	19%	2	12%		
inzet van andere betaalde medewerkers	13	50%	7	41%		
Totaal	26	100%	17	100%		

18 Door een programmeerfout is dit in 2015 niet gevraagd.

Tabel 3.3.2 Combinatiefuncties in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
nee, geen combinatiefuncties	16	62%	8	47%	8	62%
ja, combinatie van onderwijs en welzijn (naschoolse activiteiten)	0	0%	0	0%	0	0%
ja, combinatie van onderwijs en sport	9	35%	7	41%	2	15%
ja, combinatie van onderwijs en BSO	0	0%	1	6%	0	0%
ja, combinatie van onderwijs en cultuur	1	4%	0	0%	1	8%
ja, combinatie van onderwijs, welzijn/sport en BSO	0	0%	1	6%	2	15%
Totaal	26	100%	17	100%	13	100%

Tabel 3.3.3 BSO-personeel werkzaam op scholen in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
nee	10	48%	11	73%	12	75%
ondersteunende functie	0	0%	0	0%	0	0%
tussenschoolse opvang	7	33%	2	13%	3	19%
continurooster	1	5%	1	7%	1	6%
tussenschoolse opvang en continurooster	2	10%	0	0%	0	0%
ondersteunende functie en tussenschoolse opvang	1	5%	1	7%	0	0%
Totaal	21	100%	15	100%	16	100%

Tabellen hoofdstuk 4

Tabel 4.1.1 Samenwerking met BSO's in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
geen samenwerking met organisaties voor BSO	0	0%	1	6%	0	0%
met één organisatie voor BSO	15	58%	10	56%	10	77%
met 2 organisaties voor BSO	11	42%	7	39%	1	8%
met 3 of meer organisaties voor BSO	0	0%	0	0%	2	15%
Totaal	26	100%	18	100%	13	100%

Tabel 4.1.2 Aantal scholen waar de BSO's mee samenwerken in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
1 school	12	55%	9	60%	4	25%
2 scholen	7	32%	4	27%	8	50%
3 scholen	3	14%	2	13%	4	25%
Totaal	22	100%	15	100%	16	100%

Tabel 4.1.3 Eerdere samenwerking met scholen door BSO's in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Ja	18	82%	11	79%	12	75%
Nee	2	9%	3	21%	3	19%
Weet ik niet	2	9%	0	0%	1	6%
Totaal	22	100%	14	100%	16	100%

Tabel 4.1.4 Aantal BSO's dat sinds een bepaald jaar samenwerkt met een school (meting 2015)

	N
onbekend	2
2005	1
2006	1
2009	2
2010	1
2012	1
2013	2
2014	1

Tabel 4.1.5 Schoolleiders: Praktische en pedagogische afstemming tussen school en BSO in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

Praktische afstemming	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Er is afstemming	21	84%	15	88%	12	92%
We zijn momenteel bezig met deze afstemming	2	8%	1	6%	1	8%
We gaan in de nabije toekomst werken aan deze afstemming	2	8%	1	6%	0	0%
Er zijn geen plannen voor deze afstemming	1	4%	0	0%	0	0%
Totaal	25	100%	17	100%	13	100%
Pedagogische afstemming	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Er is afstemming	5	20%	2	12%	5	38%
We zijn momenteel bezig met deze afstemming	12	48%	11	65%	5	38%
We gaan in de nabije toekomst werken aan deze afstemming	8	32%	4	24%	2	15%
Er zijn geen plannen voor deze afstemming	1	4%	0	0%	1	8%
Totaal	25	100%	17	100%	13	100%

Tabel 4.1.6 BSO-managers: Praktische en pedagogische afstemming tussen BSO en school in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

Praktische afstemming	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Er is afstemming	18	86%	13	87%	13	81%
We zijn momenteel bezig met deze afstemming	2	10%	1	7%	2	13%
We gaan in de nabije toekomst werken aan deze afstemming	1	5%	1	7%	1	6%
Er zijn geen plannen voor deze afstemming	1	5%	0	0%	0	0%
Totaal	21	100%	15	100%	16	100%
Pedagogische afstemming	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Er is afstemming	6	29%	5	33%	5	33%
We zijn momenteel bezig met deze afstemming	7	33%	7	47%	4	27%
We gaan in de nabije toekomst werken aan deze afstemming	8	38%	3	20%	5	33%
Er zijn geen plannen voor deze afstemming	1	5%	0	0%	1	7%
Totaal	21	100%	15	100%	15	100%

Tabel 4.1.6 Schoolleiders: Organisatorische en inhoudelijke overdracht tussen school en BSO in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

Organisatorische overdracht	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Dat gebeurt als een kind voor het eerst naar de BSO gaat	5	19%	5	29%	7	54%
Dat gebeurt als er iets bijzonders is met een kind	16	62%	9	53%	4	31%
Dat gebeurt eigenlijk helemaal niet	5	19%	3	18%	2	15%
Totaal						
Inhoudelijke overdracht	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Dat gebeurt als een kind voor het eerst naar de BSO gaat	2	8%	3	18%	4	31%
Dat gebeurt als er iets bijzonders is met een kind	18	69%	12	71%	7	54%
Dat gebeurt eigenlijk helemaal niet	6	23%	2	12%	2	15%
Totaal	26	100%	17	100%	13	100%

Tabel 4.1.7 BSO-managers: Organisatorische en inhoudelijke overdracht tussen BSO en school in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

Organisatorische overdracht	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Dat gebeurt als een kind voor het eerst naar de BSO gaat	7	32%	6	40%	6	38%
Dat gebeurt als er iets bijzonders is met een kind	14	64%	7	47%	10	63%
Dat gebeurt eigenlijk helemaal niet	1	5%	2	13%	0	0%
Totaal	22	100%	15	100%	16	100%
Inhoudelijke overdracht	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Dat gebeurt als een kind voor het eerst naar de BSO gaat	3	14%	2	13%	4	25%
Dat gebeurt als er iets bijzonders is met een kind	15	68%	12	80%	11	69%
Dat gebeurt eigenlijk helemaal niet	4	18%	1	7%	1	6%
Totaal	22	100%	15	100%	16	100%

Tabel 4.1.8 Gezamenlijke activiteiten tussen school en BSO volgens schoolleiders in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
nee, eigenlijk nooit	12	57%	3	19%	1	8%
ja, gemiddeld eenmaal per kwartaal	3	14%	4	25%	6	46%
ja, gemiddeld eenmaal per half jaar	6	29%	4	25%	3	23%
ja, gemiddeld eenmaal per jaar	5	24%	5	31%	3	23%
Totaal	21	100%	16	69%	13	100%

Tabel 4.1.9 Gezamenlijke activiteiten tussen school en BSO volgens managers BSO in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
nee, eigenlijk nooit	8	42%	3	20%	3	19%
ja, gemiddeld eenmaal per kwartaal	9	47%	5	33%	6	38%
ja, gemiddeld eenmaal per half jaar	2	11%	2	13%	5	31%
ja, gemiddeld eenmaal per jaar	2	11%	5	33%	2	13%
Totaal	19	100%	15	67%	16	100%

Tabel 4.2.1 Praktische en pedagogische afstemming tussen school en NSA-organisatie in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

Praktische afstemming	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Er is afstemming	19	90%	15	88%	12	100%
We zijn momenteel bezig met deze afstemming	2	10%	1	6%	0	0%
We gaan in de nabije toekomst werken aan deze afstemming	0	0%	0	0%	0	0%
Er zijn geen plannen voor deze afstemming	0	0%	1	6%	0	0%
Totaal	21	100%	17	94%	12	100%
Pedagogische afstemming	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Er is afstemming	4	20%	4	24%	8	67%
We zijn momenteel bezig met deze afstemming	7	35%	5	29%	2	17%
We gaan in de nabije toekomst werken aan deze afstemming	9	45%	4	24%	2	17%
Er zijn geen plannen voor deze afstemming	1	5%	4	24%	0	0%
Totaal	20	100%	17	76%	12	100%

Tabel 4.2.2 Organisatorische en inhoudelijke overdracht tussen school en NSA-organisatie in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

Organisatorische overdracht	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Dat gebeurt als een kind voor het eerst naar de BSO gaat	7	33%	5	29%	7	58%
Dat gebeurt als er iets bijzonders is met een kind	8	38%	6	35%	4	33%
Dat gebeurt eigenlijk helemaal niet	6	29%	6	35%	1	8%
Totaal	21	100%	17	100%	12	100%
Inhoudelijke overdracht	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Dat gebeurt als een kind voor het eerst naar de BSO gaat	4	19%	4	25%	4	33%
Dat gebeurt als er iets bijzonders is met een kind	7	33%	6	38%	5	42%
Dat gebeurt eigenlijk helemaal niet	10	48%	6	38%	3	25%
Totaal	21	100%	16	100%	12	100%

Tabel 4.3.1 Samenwerking tussen BSO en andere organisaties in 2013, 2014 en 2015
(aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Geen samenwerking	8	14%	2	3%	5	8%
Wel samenwerking, namelijk:	13	23%	32	48%	27	46%
Kunst, cultuur, muziek en andere creatieve activiteiten	12	21%	11	17%	9	15%
Sport en spel	12	21%	12	18%	8	14%
ICT	2	4%	0	0%	1	2%
Natuur en techniek	5	9%	4	6%	6	10%
Koken	4	7%	5	8%	3	5%
Totaal	56	100%	66	100%	59	100%

Tabel 4.3.2 Deelname door andere kinderen dan van BSO in 2013, 2014 en 2015
(aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Ja	12	92%	12	92%	7	70%
Nee	1	8%	1	8%	3	30%
Totaal	13	100%	13	100%	10	100%

Tabellen hoofdstuk 5

Tabel 5.1.2 Inbegrepen in de uurprijs in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Opvang in de vakanties	18	100%	13	93%	11	79%
Vervoer van school naar BSO	14	67%	10	71%	11	79%
Warme maaltijd	1	0%	0	0%	2	14%
Anders, namelijk:	3	0%	3	21%	2	14%
Ik weet het niet	1	0%	1	7%	1	7%

Noot. Meerdere antwoorden mogelijk

Tabel 5.1.3 Wachttijst per meetjaar en gemeente en totaal (aantallen BSO's)

		Nijmegen	Zaanstad	Wijchen	Totaal
2013	Ja	1	2	0	3
	Nee	11	1	6	18
2014	Ja	0	1	0	1
	Nee	5	1	8	14
2015	Ja	1	4	0	5
	Nee	3	1	7	11

Tabel 5.1.4 Voorrangsregeling voor kinderen van scholen uit pilot dagarrangementen per meetjaar en gemeente (aantallen scholen)

		Nijmegen	Zaanstad	Wijchen	Totaal
2013	Ja	7	1	5	13
	Nee	3	2	1	6
	Weet ik niet	2	0	0	2
2014	Ja	2	2	8	12
	Nee	2	0	0	2
	Weet ik niet	1	0	0	1
2015	Ja	4	5	1	10
	Nee	0	0	3	3
	Weet ik niet	0	0	3	3

Tabel 5.2.1 Percentage kinderen dat deelneemt aan tussenschoolse opvang in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
0-20 procent	3	12%	4	31%	1	10%
21-40 procent	9	36%	4	31%	6	60%
41-60 procent	5	20%	4	31%	2	20%
61-80 procent	6	24%	0	0%	1	10%
meer dan 80 procent	2	8%	1	8%	0	0%
Totaal	25	100%	13	100%	10	100%

Tabel 5.2.2 Deelnameregistratie naschoolse activiteiten/cursussen in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
Ja	11	52%	9	53%	11	85%

Tabel 5.2.3 Deelname aan NSA in 2013, 2014 en 2015 (aantallen en percentages)

	Totaal 2013		Totaal 2014		Totaal 2015	
	N	%	N	%	N	%
0-20 procent	1	5%	0	0%	1	9%
21-40 procent	6	27%	6	67%	5	45%
41-60 procent	3	14%	2	22%	5	45%
61-80 procent	1	5%	0	0%	0	0%
meer dan 80 procent	11	50%	0	0%	0	0%
weet ik niet	0	0%	1	11%	0	0%
Totaal	22	100%	9	100%	11	100%

Tabel 5.3.1 Vormen van opvang waarvan de ouders gebruik maken in 2013 en 2015 (aantallen en percentages)

Gebruik opvang	2013		2015	
	N (n=234)	%	N (n=76)	%
Geen opvang	44	19%	36	47%
Wel opvang, namelijk:	190	81%	40	53%
alleen TSO	80	42%	8	11%
alleen NSO	7	4%	3	4%
alleen NSA	16	8%	18	24%
VSO en NSO	1	1%	0	0%
TSO en NSO	42	22%	2	3%
TSO en NSA	16	8%	5	7%
VSO, TSO en NSO	8	4%	1	1%
TSO, NSO en NSA	16	8%	2	3%
VSO, TSO, NSO, en NSA	4	2%	1	1%

Tabel 5.3.2 Naschoolse activiteiten waarvan de ouders gebruik maken in 2013 en 2015 (aantallen en percentages)

Activiteiten	2013		2015	
	N	%	N	%
Kunst, cultuur, muziek en andere creatieve activiteiten	38	58%	19	66%
Sport en spel	40	62%	11	38%
Taalontwikkeling	3	5%	4	14%
Natuur en techniek	7	11%	3	10%
Koken	14	22%	7	24%
ICT	0	0%	2	7%
anders	5	8%	9	31%

Noot. Ouders kunnen van meer dan één activiteit gebruikmaken

Tabel 5.2.3 Dagen waarop ouders gebruik maken van verschillende vormen van opvang in 2013 en 2015 (percentages)

	2013					2015				
	VSO (n=12)	TSO (n=157)	NSO (n=77)	NSA (n=53)	Gastouder (n=5)	VSO (n=2)	TSO (n=14)	NSO (n=6)	NSA (n=21)	Gastouder (n=4)
Maandag	75%	70%	53%	36%	20%	0%	71%	0%	29%	25%
Dinsdag	67%	77%	57%	43%	60%	50%	93%	67%	33%	50%
Woensdag	25%	1%	6%	9%	20%	0%	7%	0%	29%	25%
Donderdag	67%	76%	60%	43%	40%	50%	79%	67%	33%	50%
Vrijdag	8%	15%	8%	17%	20%	0%	50%	50%	14%	75%

Noot. Kolompercentages tellen niet op tot 100%, ouders kunnen op meer dan één dag gebruikmaken van een opvangvorm, bijvoorbeeld: Een ouder maakt zowel op maandag, dinsdag als op donderdag gebruik van de VSO. Van de ouders die gebruik maken van VSO (2 ouders!) doet 50% (1 ouder) dat in ieder geval op dinsdag en ook op donderdag.

Tabel 5.4.2 Redenen om geen gebruik te maken van opvang in 2013 en 2015 (aantallen en percentages)

Redenen geen gebruik opvang	2013		2015	
	N	%	N	%
Niet nodig (vanwege soort werk, beschikbaarheid partner, etc.)	24	53%	29	66%
Ik heb andere opvang (zelf geregeld)	23	51%	13	30%
Kind is oud genoeg om alleen thuis te zijn na schooltijd	0	0%	7	16%
Ik kan het niet betalen/vind het te duur (geworden)	6	13%	3	7%
Opvang en/of naschoolse activiteiten is/zijn niet goed georganiseerd	1	2%	1	2%
Het aanbod van de opvang en/of naschoolse activiteiten is niet interessant	1	2%	1	2%
Anders	5	11%	4	9%

Tabellen hoofdstuk 6

Tabel 6.1.1 Arbeidsparticipatie (soort, uren en dagen) in 2013 en 2015
(aantallen en percentages)

		2013		2015	
		N	%	N	%
betaald werk	1 Ja, in loondienst	185	81	47	66
	2 Ja, als zzp-er/eigen baas	22	10	11	15
	3 Ja, anders namelijk	3	1	1	1
	4 Nee	18	8	12	17
uren werk	1 0-10 uur	5	2	0	0
	2 11-20 uur	40	19	12	20
	3 21-30 uur	90	43	20	34
	4 31-40 uur of meer	73	35	27	46
dagen	ma	171	86%	47	84%
	di	177	89%	53	95%
	wo	110	55%	40	71%
	do	173	87%	49	88%
	vr	119	60%	38	68%

Tabel 6.1.2 Arbeidsparticipatie partner (uren en dagen) in 2013 en 2015
(aantallen en percentages)

		2013		2015	
		N	%	N	%
Heeft u een partner	Nee	22	10	6	8
	Ja	206	90	65	92
Uren werk partner	1 0-10 uur	2	1	1	2
	2 11-20 uur	7	4	6	10
	3 21-30 uur	23	12	4	7
	4 31-40 uur of meer	163	84	48	81
Dagen werk partner	ma	177	93%	53	93%
	di	180	94%	51	89%
	wo	160	84%	49	86%
	do	180	94%	53	93%
	vr	161	84%	54	95%

Tabel 6.2.2 Bijdrage dagarrangement aan combinatie werk–zorg in 2013 en 2015
(aantallen en percentages)

	2013		2015	
	N	%	N	%
Geen bijdrage	57	34	57	61
Deels bijdrage	40	24	40	20
Wel bijdrage	71	42	71	19

Tabellen hoofdstuk 7

Tabel 7.1.1 Tevredenheid ouders over de dagarrangementen in 2013 en 2015 (aantallen, gemiddelden op schaal lopend van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden, standaarddeviaties, F-test (significantie))

	2013			2015			F-test
	N	M	sd	N	M	sd	
Nijmegen	58	3.9	0.63	14	3.9	0.66	ns
Zaansstad	17	3.5	0.72	12	4.0	0.43	ns
Wijchen	11	3.6	0.67	5	4.4	0.55	2013<2015
totaal*	178	3.9	0.64	31	4.0	0.58	ns

*Noot 1: *: gegevens totaal is inclusief de ouders waarvan de gemeente onbekend is.*

Tabel 7.1.2 De mate waarin ouders achter de invoering van de dagarrangementen staan in 2013 en 2015 (aantallen, gemiddelden op schaal lopend van 1=zeer oneens t/m 5=zeer eens, standaarddeviaties)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
Nijmegen	56	3.0	0.60	16	2.8	0.54
Zaansstad	19	3.0	0.67	13	3.4	0.65
Wijchen	12	2.8	1.14	5	3.4	0.55
totaal*	182	2.9	0.75	34	3.1	0.64

*Noot 1: *: gegevens totaal is inclusief de ouders waarvan de gemeente onbekend is.*

Tabel 7.1.3 De mening van ouders over betere ontwikkeling van hun kinderen door de invoering van de dagarrangementen in 2013 en 2015 (aantallen en percentages)

	2013		2015	
	N	%	N	%
Nee	72	42	12	35
Ja	100	58	22	65

Tabel 7.1.4 Oordeel ouders over het welzijn van hun kind binnen de vormen van kinderopvang binnen de dagarrangementen in 2013 en 2015 (aantallen, gemiddelden op schaal lopend van 1=zeer oneens t/m 5=zeer eens, standaarddeviaties)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
VSO	14	4.1	0.73	2	4.5	0.71
Overblijf	163	3.5	0.90	19	3.4	0.96
BSO	81	4.0	0.60	9	4.3	0.71
NSA	79	4.2	0.66	25	4.2	0.58
Gastouderopvang	8	4.8	0.46	5	4.8	0.45

Tabel 7.1.5 Tevredenheid ouders praktische en pedagogische afstemming tussen school en NSO of NSA (aantallen, gemiddelden op schaal lopend van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden, standaarddeviaties, F-test (significantie))

	2013			2015			F-test
	N	M	sd	N	M	sd	
Afstand	100	4.3	0.79	22	4.4	0.50	ns
Vervoer	43	4.0	0.71	7	3.9	0.69	ns
Verdeling verantwoordelijkheid	80	3.7	0.68	19	3.8	0.69	ns
Uitwisseling van informatie over kind	72	3.1	0.93	17	3.7	0.79	2013<2015
Praktische afstemming	101	3.6	0.95	22	3.6	1.06	ns
Pedagogische afstemming	73	3.4	0.83	14	3.8	0.58	ns
Afstemming in aanbod en activiteiten	84	3.4	0.84	19	4.0	0.62	2013<2015

Tabel 7.1.6 Locaties en aansluiting school en NSO of NSA in 2013 en 2015 (aantallen en percentages)

	2013		2015	
	N	%	N	%
Eén: alles is op één plek	128	69	27	79
Twee locaties	57	31	6	18
Meer dan twee locaties	1	1	1	3
Sluit goed op elkaar aan	46	92	20	95
Sluit niet goed op elkaar aan	4	8	1	5
Nee, niet tevreden	3	6	0	0
Een beetje tevreden	3	6	1	5
Ja, tevreden	44	88	20	95

Tabel 7.1.7 Tevredenheid ouders over verschillende onderdelen van de dagarrangementen in 2013 en 2015 (aantallen, gemiddelden op schaal lopend van 1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden, standaarddeviaties, F-test (significantie)

	2013			2015			F-test
	N	M	sd	N	M	sd	
Tijdstip begin VSO	19	3.7	1.11	4	4.3	0.50	ns
Tijdstip eind NSO/NSA	101	4.0	0.66	21	4.2	0.44	ns
Overblijf	164	3.7	0.81	14	4.0	0.55	ns
Continuurooster	12	4.0	0.95	20	4.2	0.81	ns
Tijd TSO om te eten	165	3.5	0.90	30	3.2	1.29	ns
Tijd TSO om te spelen	159	3.7	0.70	30	3.3	1.21	2013>2015
Toezicht eten TSO	127	3.4	0.90	25	3.5	1.05	ns
Toezicht op het spelen TSO	122	3.2	0.94	25	3.5	0.77	ns
Mogelijkheid tot deelname NSA	112	3.6	1.13	30	4.2	0.43	2013<2015

Tabel 7.2.1 Tevredenheid schoolleiders over het dagarrangement (1=zeer negatief, 5=zeer positief)

2013			2014			2015		
N	M	sd	N	M	sd	N	M	sd
26	3.7	0.55	17	3.7	0.47	12	3.8	0.45

Tabel 7.2.2 Oordeel schoolleiders over de meerwaarde van de dagarrangementen op verschillende aspecten voor de leerlingen (schaal van 1=zeer oneens t/m 5=zeer eens)

	2013			2014			2015		
	N	M	sd	N	M	sd	N	M	sd
Regelmaat	24	4.0	0.46	16	3.6	0.96	13	3.9	0.55
Rust	24	3.8	0.66	16	3.4	0.81	13	3.8	0.73
Interessante activiteiten	25	4.0	0.82	17	4.2	0.53	13	4.2	0.44
Ontwikkeling van kinderen	25	4.1	0.64	17	4.0	0.61	13	4.2	0.55

Tabel 7.2.3 Oordeel schoolleiders over de meerwaarde van de dagarrangementen op de samenwerking met verschillende partijen (schaal van 1 zeer oneens t/m 5 zeer eens)

	2013			2014			2015			F-test
	N	M	sd	N	M	sd	N	M	sd	
Contacten met ouders	23	3.3	0.81	17	2.9	0.75	12	3.3	0.89	ns
Contacten met de BSO	25	4.1	0.53	16	3.6	0.63	12	4.0	0.43	2013>2014
Contacten met andere partners	24	3.7	0.86	17	3.5	0.72	13	3.6	0.87	ns

Tabel 7.3.1 Tevredenheid onderwijspersoneel over dagarrangement
(1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
totaal	95	3.6	0.72	57	3.6	0.56

Tabel 7.3.2 Tevredenheid onderwijspersoneel over samenhang tussen activiteiten
(1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
totaal	71	3.3	0.77	50	3.3	0.64

Tabel 7.3.3 Tevredenheid onderwijspersoneel over aspecten van de dagarrangementen voor de leerlingen (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
Begintijd	105	4.0	0.64	62	4.0	0.34
Eindtijd	105	3.9	0.76	61	3.9	0.75
Tijd om te eten	103	3.6	0.84	62	3.7	0.71
Tijd om te spelen	104	3.7	0.75	60	3.8	0.63
NSA	88	3.8	0.82	60	3.8	0.66
NSO	86	3.8	0.71	56	3.8	0.59
VSO	64	3.5	0.76	46	3.6	0.71

Tabel 7.3.4 Tevredenheid onderwijspersoneel over aspecten van de dagarrangementen voor het onderwijs (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
De concentratie van leerlingen	92	3.5	0.78	61	3.4	0.79
De rust in de klas	92	3.4	0.87	61	3.5	0.91
Het humeur van de kinderen	91	3.7	0.73	61	3.7	0.74
De prestaties van de leerlingen	92	3.7	0.74	61	3.6	0.55
De ontwikkeling van kinderen	90	3.8	0.72	60	3.8	0.57

Tabel 7.3.5 Tevredenheid onderwijspersoneel over aspecten van de dagarrangementen voor de leerkrachten zelf (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015			F-test
	N	M	sd	N	M	sd	
Begintijd	102	4.1	0.56	61	4.0	0.31	ns
Eindtijd	106	3.8	0.81	62	3.4	0.82	2013>2015
Toezicht tijdens eten	104	3.2	1.16	58	3.3	1.00	ns
Toezicht tijdens spelen	104	3.2	1.08	57	3.3	0.91	ns
Lunchpauze	104	3.5	0.87	61	3.3	1.03	ns
Werktijden	104	3.7	0.78	62	3.4	0.76	2013>2015
Combinatiefunctie	61	3.6	0.79	36	3.3	0.58	ns

Tabel 7.3.6 Tevredenheid onderwijspersoneel over aspecten voor onderwijs en werk (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
Eigen lessen indelen	95	3.9	0.80	59	3.7	0.70
Werkzaamheden indelen	95	3.7	0.83	59	3.6	0.65
Werkdruk	96	2.7	0.99	60	2.7	0.88
Werkplezier	96	3.8	0.80	60	3.9	0.65
Effectieve onderwijstijd	95	3.8	0.69	60	3.6	0.83

Tabel 7.3.7 Tevredenheid onderwijspersoneel over samenwerking BSO (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
samenwerking BSO	73	3.7	0.72	51	3.6	0.67
organisatie overdracht	71	3.4	0.90	51	3.4	0.72
inhoud overdracht	70	3.0	0.85	47	3.2	0.73

Tabel 7.3.8 Tevredenheid onderwijspersoneel over samenwerking NSA (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
samenwerking NSA	75	3.7	0.81	45	3.8	0.48
organisatie overdracht	68	3.4	0.93	43	3.4	0.66
inhoud overdracht	67	3.0	0.98	42	3.2	0.73
kwaliteit NSA	72	3.7	0.73	41	3.7	0.50

Tabel 7.4.1 Tevredenheid BSO-managers over de dagarrangementen
(1=zeer negatief t/m 5=zeer positief)

2013			2014			2015		
N	M	sd	N	M	sd	N	M	sd
21	3.4	0.86	14	3.6	0.65	16	3.6	0.62

Tabel 7.4.2 Oordeel BSO-managers over de meerwaarde van de dagarrangementen op verschillende aspecten voor de kinderen (1=zeer oneens t/m 5=zeer eens)

	2013			2014			2015		
	N	M	sd	N	M	sd	N	M	sd
Regelmaat	21	3.9	0.77	14	4.4	0.63	15	3.9	0.35
Vertrouwde gezichten van andere kinderen	20	4.2	0.62	14	4.4	0.51	15	4.1	0.70
Vertrouwde gezichten van pedagogisch medewerkers	21	4.2	0.68	14	4.5	0.52	15	4.1	0.74
Interessante activiteiten	21	4.3	0.58	14	4.2	0.43	15	4.3	0.49
BSO aantrekkelijker door optie deelname NSA	21	3.9	1.06	14	3.9	0.53	14	3.7	0.61
Ontwikkeling van kinderen	21	4.1	0.74	13	4.0	0.91	15	4.0	0.38

Tabel 7.4.3 Oordeel managers over de meerwaarde van de dagarrangementen op de samenwerking met verschillende partijen (1=zeer oneens t/m 5=zeer eens)

	2013			2014			2015		
	N	M	sd	N	M	sd	N	M	sd
Contacten met ouders	21	3.1	0.91	14	3.4	0.74	15	3.5	0.99
Contacten met deelnemende scholen	21	4.2	0.75	14	3.9	0.53	15	3.7	0.80
Contacten met andere partners	21	3.8	0.89	14	3.5	0.65	14	3.1	0.92

Tabel 7.4.4 Tevredenheid managers over verdeling verantwoordelijkheden
(1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2014			2015		
	N	M	sd	N	M	sd	N	M	sd
verdeling verantwoordelijkheden	19	3.5	0.90	15	3.6	1.06	16	3.7	0.60
organisatie overdracht	22	3.8	0.66	15	3.6	0.91	15	3.7	0.62
inhoud overdracht	21	3.2	1.03	15	3.5	0.99	15	3.6	0.63

Tabel 7.5.1 Tevredenheid medewerkers over de samenwerking met scholen binnen de dagarrangementen (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
tevredenheid dagarrangement	47	3.2	0.95	24	3.4	0.78

Tabel 7.5.2 Tevredenheid over de dagarrangementen voor aspecten voor kinderen (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015			F-test
	N	M	sd	N	M	sd	
Rust	55	3.3	0.77	25	3.7	0.74	2013<2015
Regelmaat	54	3.7	0.59	25	3.8	0.55	ns
Continuïteit	54	3.6	0.68	25	3.9	0.70	ns
Dezelfde kinderen	53	4.0	0.50	24	4.0	0.51	ns
Dezelfde ped. medewerkers	54	3.9	0.80	25	4.0	0.68	ns
Interessante activiteiten	54	3.9	0.71	25	3.9	0.70	ns
Keuzevrijheid	54	4.1	0.75	24	4.2	0.41	ns
Naar hun zin	53	4.0	0.37	24	4.2	0.56	ns
Prettig gedrag	53	4.0	0.52	24	3.9	0.50	ns
Sfeer	53	4.3	0.56	24	4.3	0.48	ns
Naschoolse activiteiten	50	4.0	0.67	24	3.8	0.72	ns
Ontwikkeling van kinderen	52	3.8	0.74	24	3.7	0.48	ns

Tabel 7.5.3 Tevredenheid over de dagarrangementen voor aspecten van het werk (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
Contacten met ouders	54	4.2	0.48	26	4.2	0.57
Contact met leerkrachten	50	3.3	0.84	26	3.5	0.81
Activiteiten op ma, di en do	53	3.7	0.85	26	3.5	0.71
Activiteiten op wo en vr	29	4.1	0.70	20	3.7	0.80
Aantal uren	54	3.0	1.10	25	3.3	1.06
Werktijden	54	3.2	0.97	24	3.3	0.99
Werk indelen	54	3.6	0.81	25	3.6	0.71
Werkdruk	54	3.4	0.79	26	3.5	0.71
Werkplezier	55	4.2	0.62	26	4.4	0.56

Tabel 7.5.4 Tevredenheid over de dagarrangementen voor aspecten van de VSO
(1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015			F-test
	N	M	sd	N	M	sd	
Begintijd	25	3.8	0.58	19	4.1	0.23	ns
Eindtijd	24	3.9	0.80	19	4.1	0.62	ns
Totale tijd	25	3.6	0.86	19	3.8	0.63	ns
Ruimte	25	3.8	0.72	19	4.2	0.37	2013<2015
Aantal kinderen	25	3.4	0.71	18	3.8	0.62	ns
Inhoud	25	3.7	0.54	18	4.1	0.47	2013<2015
Ontbijtfaciliteiten	11	3.0	0.77	3	2.7	1.15	ns

Tabel 7.5.5 Tevredenheid voor aspecten rond het eten tijdens de TSO of het continurooster (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
Tijd om te eten	15	3.6	0.91	13	4.0	0.71
Ruimte waarin de kinderen eten	15	3.9	0.74	13	3.9	0.76
Aantal begeleiders tijdens het eten	14	3.4	0.93	13	3.7	0.85
Sfeer tijdens het eten	15	3.7	0.70	13	3.9	0.69

Tabel 7.5.6 Tevredenheid voor aspecten rond het spelen tijdens de TSO of het continurooster (1=zeer ontevreden t/m 5=zeer tevreden)

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
Tijd om te spelen	13	3.9	0.80	14	4.0	0.39
Ruimte waar de kinderen spelen	13	3.9	0.69	14	4.1	0.47
Aantal begeleiders tijdens het spelen	13	3.6	0.87	14	4.0	0.78
Sfeer tijdens het spelen	14	3.7	0.91	14	3.6	0.74

Tabel 7.5.7 Tevredenheid over de dagarrangementen voor aspecten van de NSO

	2013			2015		
	N	M	sd	N	M	sd
Begintijd	47	3.7	0.85	25	3.9	0.67
Eindtijd	47	4.0	0.51	25	4.0	0.65
Totale tijd	47	3.7	0.88	25	3.6	0.96
Ruimte	47	4.0	0.85	25	3.8	0.75
Aantal kinderen	48	4.0	0.60	25	3.8	0.55

Recent uitgegeven rapporten Kohnstamm Instituut

- 939 Dijkers, A.L.C., Kuiper, E.J.
Trefwoordenstructuur voor de Onderwijs Consumenten Organisatie (OCO).
- 938 Schenke, W., Sligte, H.W., Admiraal, W., Buisman, M., Emmelot, Y.W., Meirink, J., Smit, B.
Scan School als Professionele Leergemeenschap.
- 937 Veen, A., Veen, I. van der, Heurter, A., Ledoux, G., Mulder, L., Paas, T., Leseman, P., Mulder, H., Verhagen, P. Langeveld.
Pre-COOL cohortonderzoek. Technisch rapport tweejarigencohort, derde meting 2012 – 2013.
- 936 Koopman, P. , Ledoux, G., Karssen, M., Meijden, A. van der, & Petit, R.
Vervolgmeting 1 Kengetallen Passend Onderwijs.
- 935 Kuiper, E.J., Dijkers, A.L.C., Ledoux, G., Berg, E. van den, Bos, W.
Feitelijke en ervaren bureaucratie. Nulmeting in het kader van de kortetermijnevaluatie passend onderwijs.
- 934 Kuiper, E.J., Dijkers, A.L.C., Emmelot, Y.W., Ledoux, G. m.m.v. Eck, E. van & Berg E. van den.
Tevredenheid van ouders voor de start van passend onderwijs. Nulmeting kortetermijnevaluatie passend onderwijs.
- 933 Sligte, H.W., Heyma, A.O.J., Eck, E. van, Meijden, A.J.H. van der.
De Netwerkschool.
- 932 Redactie: Veen, A. & Leseman, P.
Pre-COOL cohortonderzoek. Resultaten over de voorschoolse periode.
- 931 Ledoux, G., Blok, H., Veen, A., m.m.v. Elshof, D. en Dijkers, A.L.C.
Acquis basisonderwijs en onderwijs aan het jonge kind; adviezen en verkenningen van de Onderwijsraad tussen 2002 en 2014.
- 930 Glaudé, M., Eck, E. van, Boogaard, M., Dijkers, A.L.C.
Evaluatie stimuleringsmaatregel 'Duurzame inzetbaarheid. Sterkte voor de toekomst'.

Deze rapporten zijn te bestellen via: secr@kohnstamm.uva.nl

Voor meer informatie, zie: <http://www.kohnstammstituut.uva.nl>